

Boring: 21

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

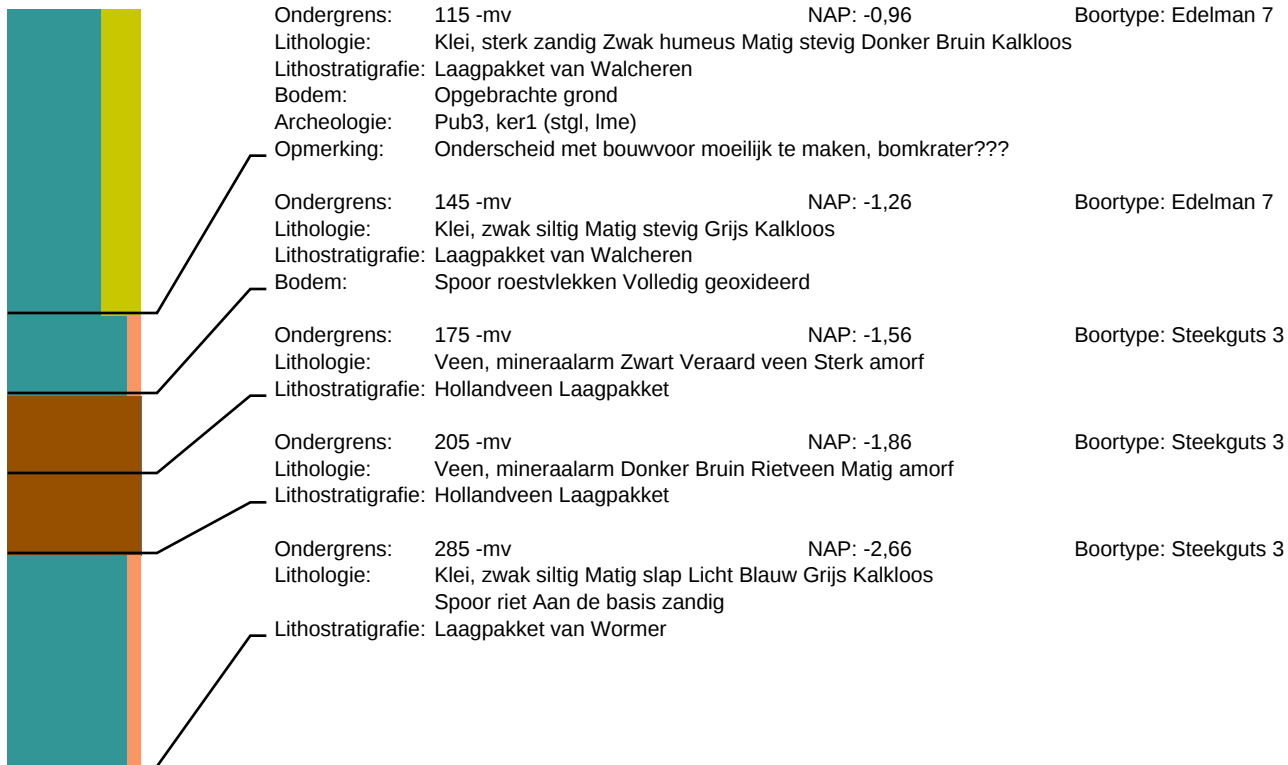
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Guus Besuijen

X: 398271,7970

Y: 23609,4965

Z: 0,19

Boring: 22

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

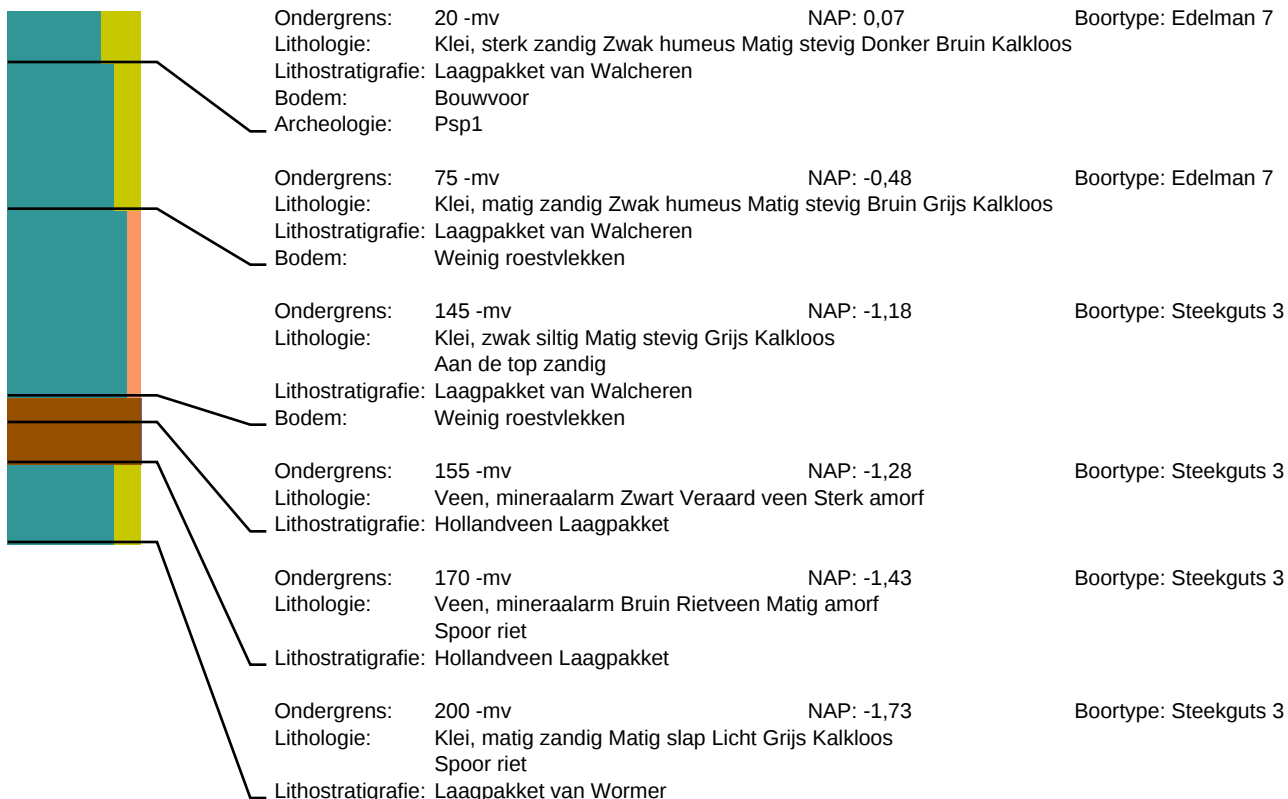
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt

X: 398241,9043

Y: 23569,6249

Z: 0,27

Boring: 23

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt X: 398277,1495 Y: 23574,2634 Z: -0,11

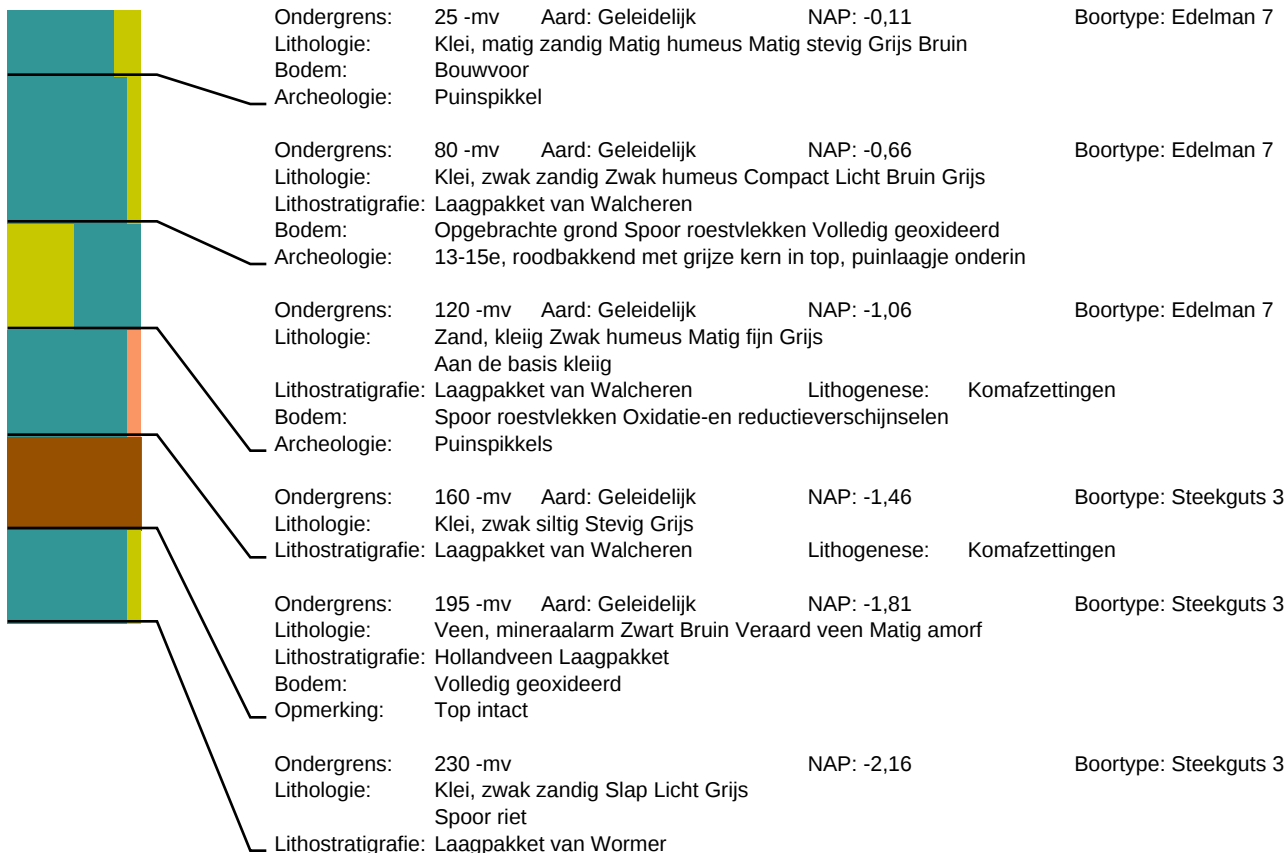

Boring: 24

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Senne Diependaele X: 398303,1464 Y: 23624,9876 Z: 0,14

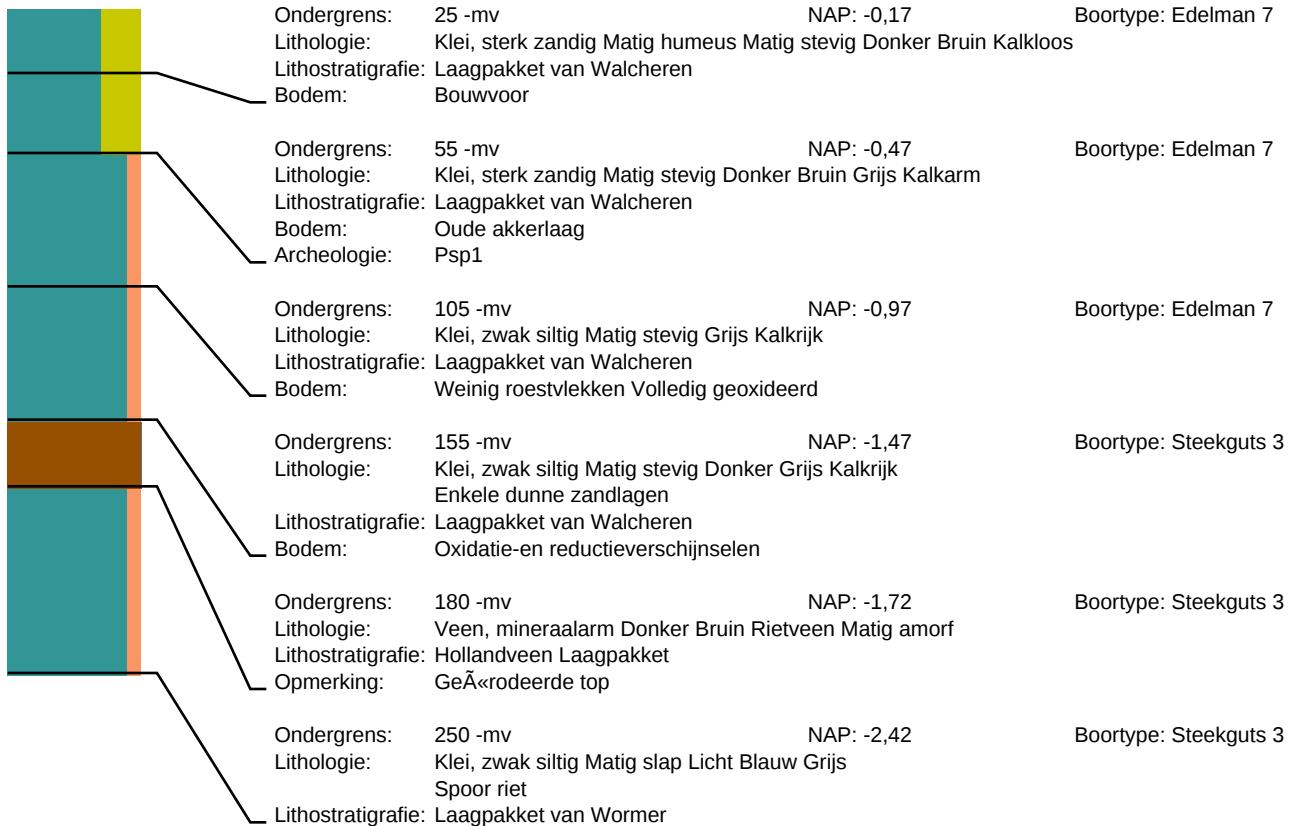

Boring: 25

Datum: 5-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt X: 398332,1449 Y: 23667,2388 Z: 0,08

Boring: 26

Datum: 5-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt X: 398368,9539 Y: 23671,7313 Z: 0,28

Boring: 27

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Guus Besuijen

X: 398339,4221

Y: 23630,9233

Z: 0,08

Boring: 28

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

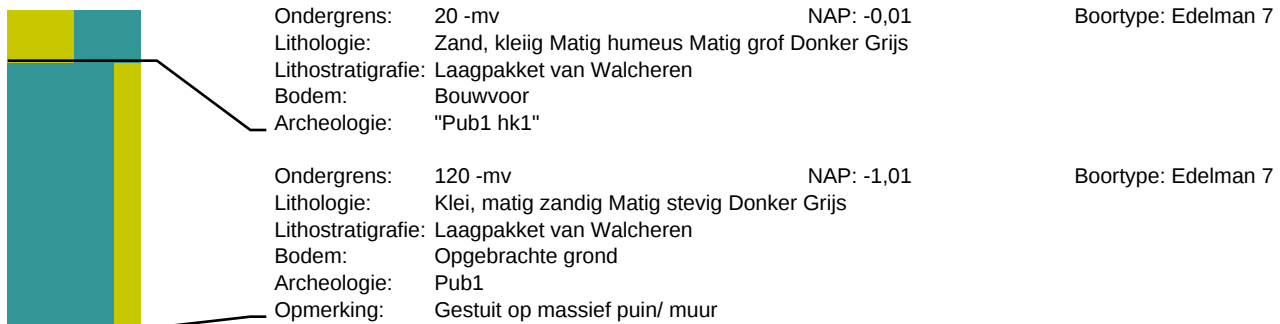
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt

X: 398309,1219

Y: 23590,7742

Z: 0,19

Boring: 29

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

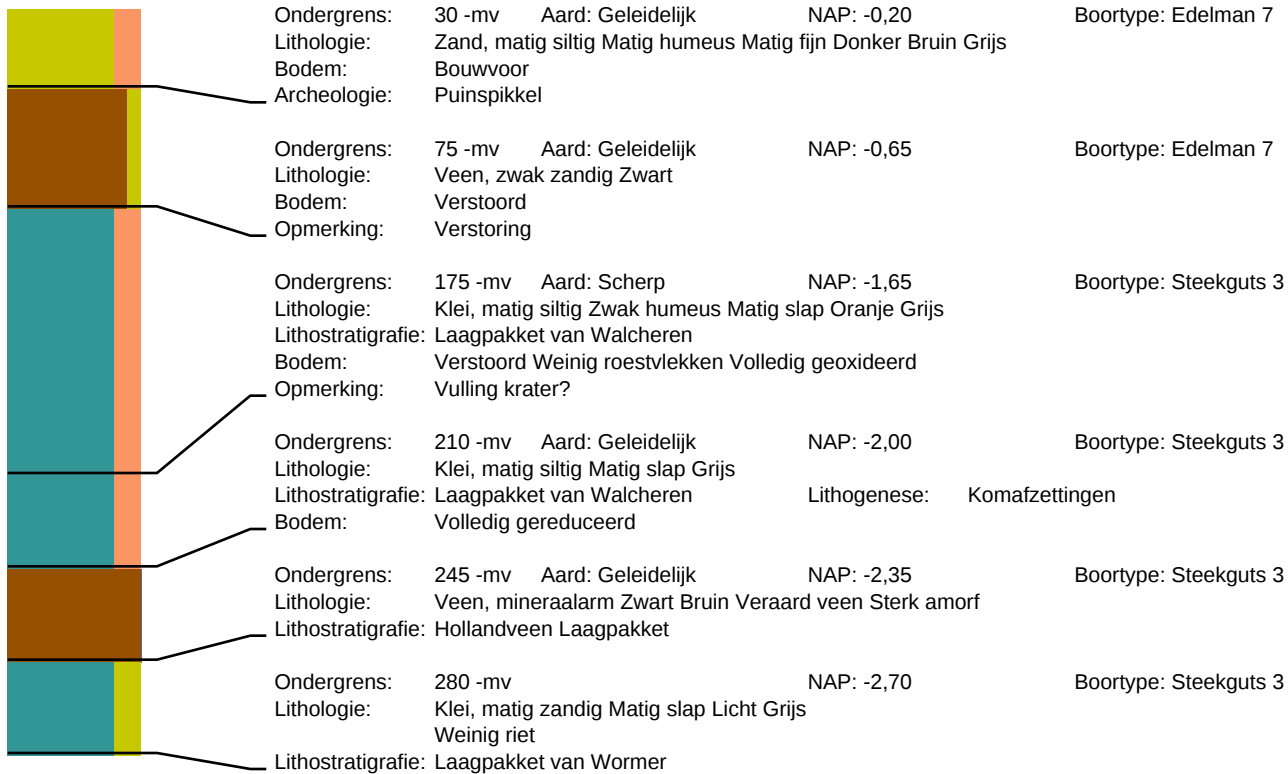
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Senne Diependaele

X: 398343,5962

Y: 23595,0195

Z: 0,10

Boring: 30

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Grasland

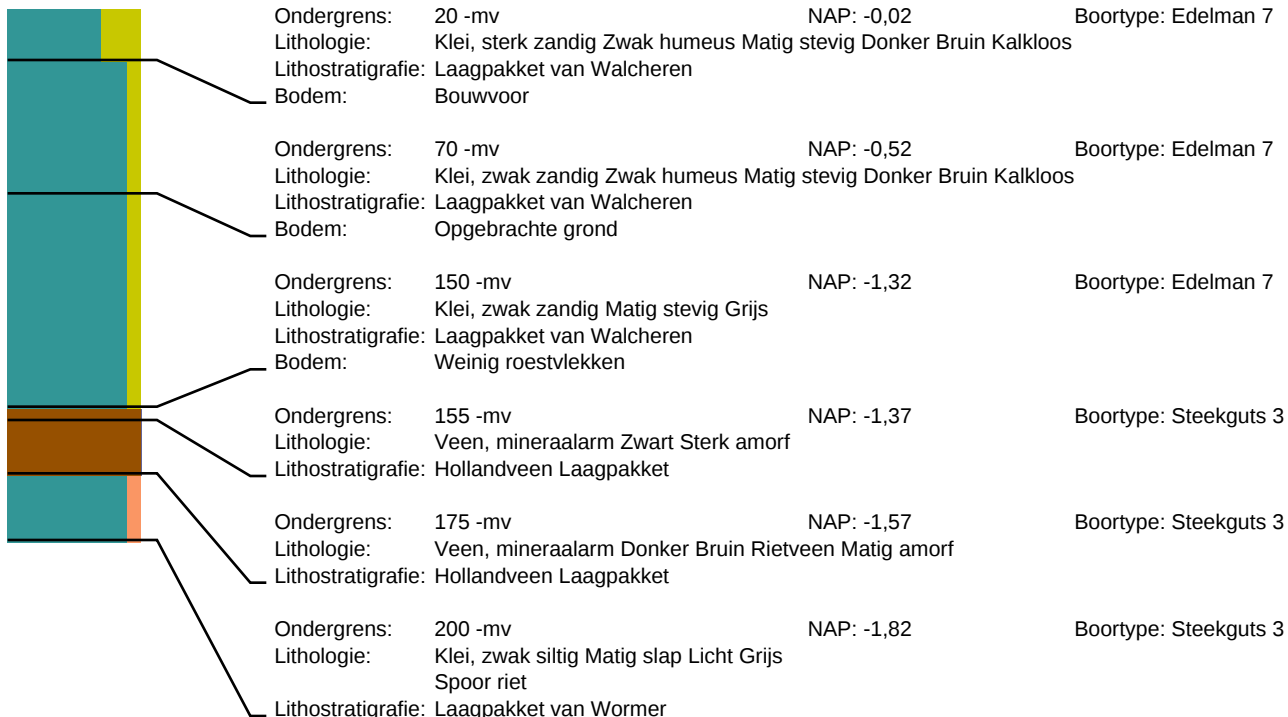
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt

X: 398372,7851

Y: 23635,6176

Z: 0,18

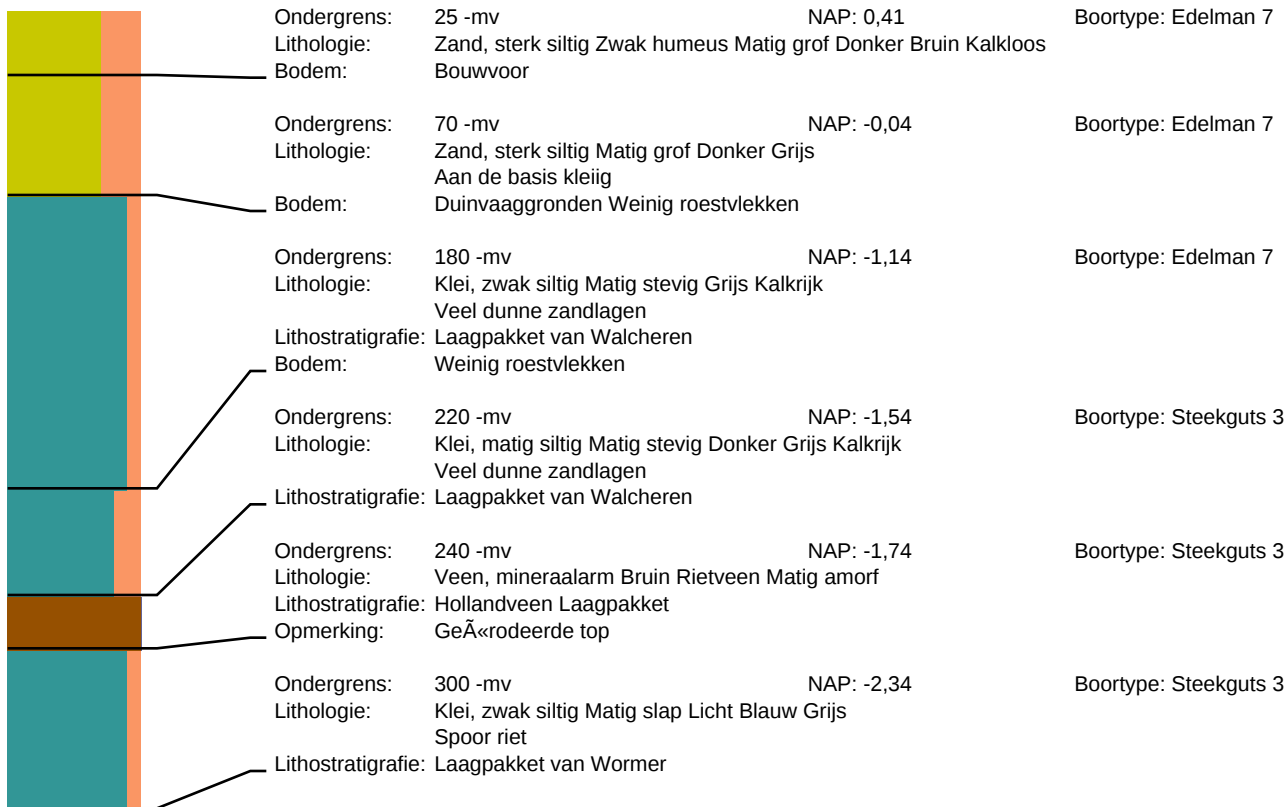

Boring: 31

Datum: 5-9-2014
Maaiveld: Grasland

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt X: 398408,8138 Y: 23642,3845 Z: 0,66

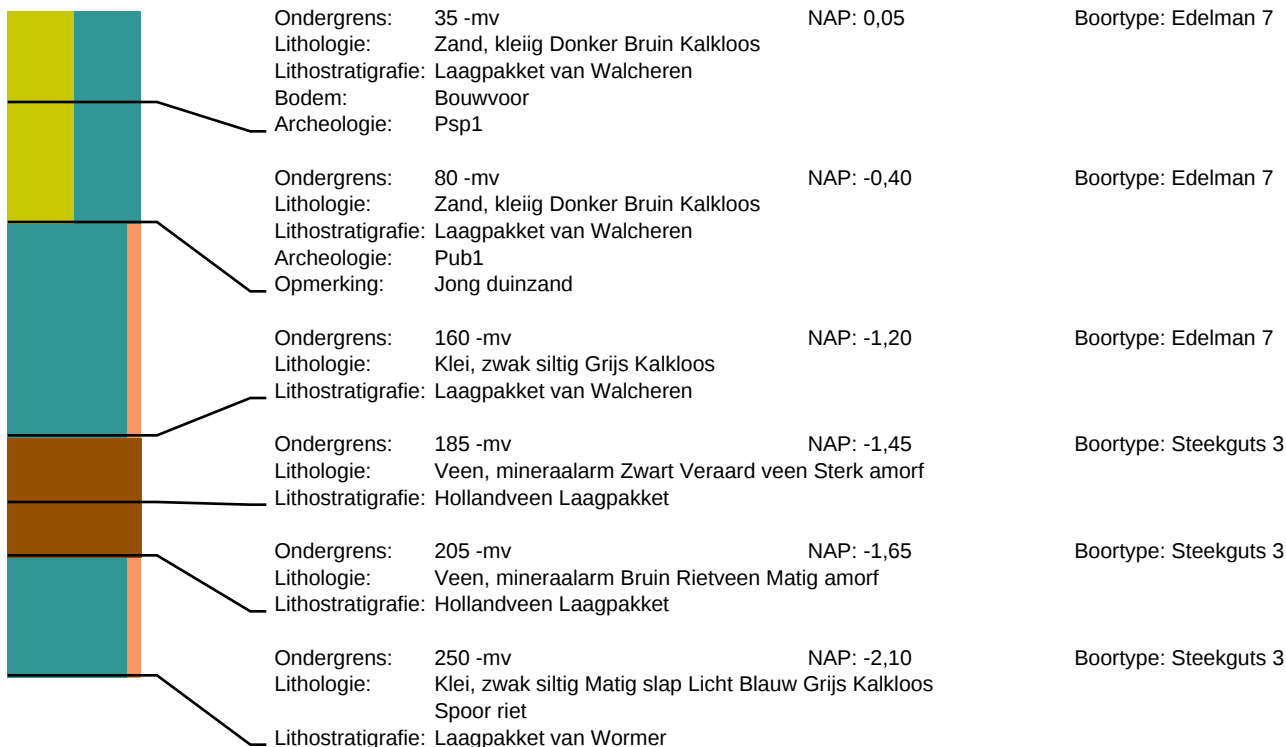

Boring: 32

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Braakliggend

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt X: 398379,7668 Y: 23601,3734 Z: 0,40

Boring: 33

Datum: 4-9-2014
Maaiveld: Braakliggend

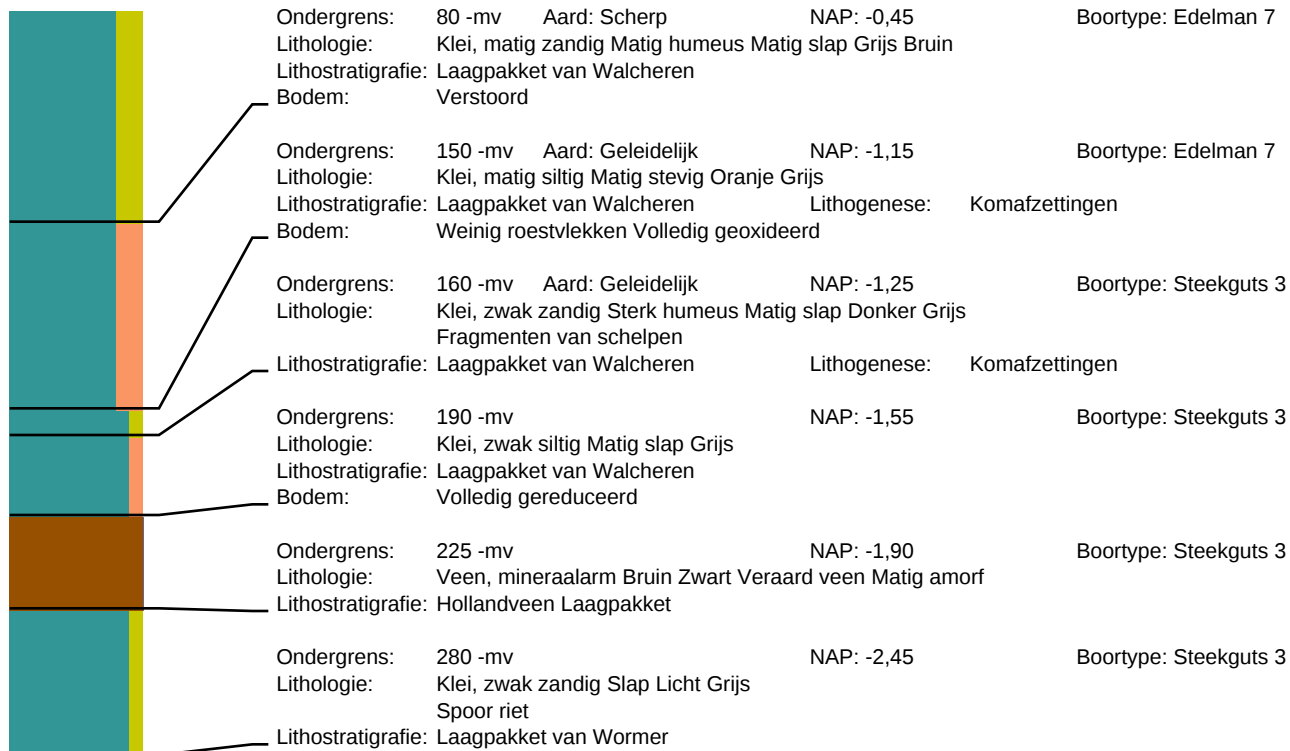
Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Senne Diependaele

X: 398413,5309

Y: 23606,6294

Z: 0,35

Boring: 34

Datum: 5-9-2014
Maaiveld: Braakliggend

Project: Land van Vlieduin

Beschrijver: Frederik D'hondt

X: 398448,9254

Y: 23640,3283

Z: 0,54

ARTEFACT! RAPPORT 152

Domburg Land van Vliedduin

Gemeente Veere

Inventariserend Veldonderzoek door middel
van Proefsleuven

ARTEFACT! RAPPORT 152

Domburg Land van Vliedduin

Gemeente Veere

Inventariserend Veldonderzoek door middel van
Proefsleuven

S. Depuydt

E. Coppens

Colofon

Titel	Domburg Land van Vliedduin. Gemeente Veere. Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven
Auteur(s)	drs. S. Depuydt en E. Coppens MA
Status rapport	Definitief
Datum	12-07-2016
Projectcode	2014ART131
Projectleider	drs. S. Depuydt
Projectmedewerker(s)	E. Coppens MA, drs. D. Kneuvelds en drs. ir. R. Emaus
Opdrachtgever	RHO adviseurs voor leefruimte
ISSN	2213-7424

Autorisatie	Naam	drs. J.E.M. Wattenberghe (Senior KNA Archeoloog)
	Datum	12-07-2016
	Paraaf	

Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed!

Riemensstraat 9
4543 BW Zaamslag
T 0115 851614
E info@artefact-info.nl
W www.artefact-info.nl

© Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed, 2016

Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van het hierin verwoorde advies.

Inhoud

Samenvatting.....	7
Administratieve Gegevens	9
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding, Doel en Fasering van het onderzoek.....	11
1.2 Plangebied: afbakening en (toekomstig) grondgebruik	12
2 Voorgaand onderzoek.....	15
2.1 Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen	15
2.2 Geofysisch onderzoek.....	17
2.3 Verwachtingsmodel	17
3 Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven	18
3.1 Doel en methode	18
3.2 Onderzoeksopzet fase 1 en fase 2	18
3.3 Resultaten.....	19
3.3.1 Bodemopbouw.....	19
3.3.2 Sporen en structuren.....	21
3.4 Vondsten	31
3.4.1 Aardewerk.....	31
3.4.2 Metaal	32
3.4.3 Dierlijk botmateriaal	33
3.4.4 Keramisch bouwmateriaal en natuursteen (Y.J.W.R. de Rue)	33
3.4.5 Glas	35
3.4.6 Verbrande klei	35
3.4.7 Monsternamen: palynologische en macrobotanisch onderzoek.....	35
4 Synthese	37
5 Beantwoording onderzoeksvragen.....	43
6 Waardering van de vindplaatsen	47
7 Conclusie en Advies	49
Bronnen	51
Verklarende Woordenlijst.....	53
Tijdstabel	57

Bijlage 1	Gedigitaliseerde vlaktekeningen	59
Bijlage 2	Gedigitaliseerde profieltekeningen	67
Bijlage 3	Gedigitaliseerde velddata.....	69
Bijlage 4	Inventarisatie botanische macroresten.....	83
Bijlage 5	Inrichtingsplan.....	87
Bijlage 6	Geplande proefsleuven en resultaten geprojecteerd op explosievenonderzoek ...	89
Bijlage 7	Reconstructie motteheuvel met gracht op resultaten explosievenonderzoek.	95
Bijlage 8	Maaiveldhoogtes ter hoogte van werkputten 1,3 en 4	97

Samenvatting

Vliedduinen Domburg BV heeft het voornemen om plangebied "Land van Vliedduin" te ontwikkelen. Daarbij worden onder meer een park met waterpartijen, bouwkavels en een uitbreiding van de begraafplaats gerealiseerd. In het kader het hiertoe benodigde bestemmingsplan werd eerder door Artefact een Archeologisch Bureauonderzoek en een Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen uitgevoerd. Op basis van de resultaten van dit vooronderzoek werd door de gemeente Veere bepaald dat vervolgonderzoek in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven binnen een deel van het plangebied diende te worden uitgevoerd.

In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte heeft Artefact in november 2014 een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 1) uitgevoerd binnen plangebied Land van Vliedduin te Domburg, gelegen in de gemeente Veere. Naar aanleiding van de bijzondere resultaten van dit onderzoek en het, om die reden, hertekende inrichtingsplan werd in oktober 2015 een Aanvullend Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 2) uitgevoerd.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn op twee niveaus sporen aangetroffen. Het oudste spoor is aangetroffen in de top van het Hollandveen. Het betreft een greppel die enkel op basis van stratigrafie gedateerd kan worden tussen de IJzertijd en Romeinse tijd.

Het tweede niveau waarop sporen werden aangetroffen is de top van het Laagpakket van Walcheren. Tijdens de eerste fase van het proefsleuvenonderzoek is een circulair omgracht terrein met centraal een bakstenen fundering vastgesteld. Deze kunnen worden toegeschreven aan een 13^e-eeuwse motte. Net ten noorden van deze gracht zijn enkele kuilen en mogelijk een baksteenoven vastgesteld. Ten noorden van deze motte zijn tijdens een tweede fase van het proefsleuvenonderzoek nog meer sporen vastgesteld die dateren uit de Late Middeleeuwen. Daarbij werd tevens een tweede bakstenen fundering aangetroffen waarbij hetzelfde bouw materiaal is gebruikt als de fundering van de motte. Echter op basis van het huidige onderzoek kan niet met zekerheid worden gesteld dat beide uit dezelfde fase dateren. Verder zijn in de cultuurlaag en moesbedden grote hoeveelheden verbrande klei en 11^e tot vroeg 14^e-eeuws aardewerk aangetroffen. Dit wijst op de aanwezigheid van houtbouw die mogelijk wel tot dezelfde, of oudere, fase als de 13^e-eeuwse motte kan worden toegeschreven. Verder zijn enkele greppels vastgesteld die dateren tussen de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Een waardering volgens de toetsingscriteria uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.3) laat toe de vindplaatsen in het noordelijke deel van het plangebied als behoudenswaardig te definiëren. Uit de resultaten van het onderzoek kunnen de sporen worden verwacht vanaf 0,30 meter beneden maaiveld.

Naar aanleiding van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek heeft overleg plaatsgevonden met de opdrachtgever en het bevoegd gezag. De resultaten van het proefsleuvenonderzoek fase 1 dienden als inspiratie bij het hertekenen van het inrichtingsplan waarbij de voormalige motte opnieuw een prominente rol speelt. In het nieuwe plan wordt de motte gevisualiseerd en draagt zo bij aan de beleving van de voormalige bewoningsgeschiedenis.

Ten zuiden van de motte in werkput 4 werden geen behoudenswaardige archeologische sporen aangetroffen, waarop de bevoegde overheid besloten heeft dat de dubbelbestemming archeologie kon komen te vervallen.

Voor het volledige noordelijke deel van het plangebied wordt aanbevolen in het nieuwe bestemmingsplan een dubbelbestemming waarde archeologie op te nemen. Daarbij wordt aanbevolen om geen bodemingrepen dieper dan 0,30 meter beneden maaiveld uit te voeren. Dit kan bijvoorbeeld door planaanpassing door middel van ophoging van het maaiveld. Indien toch bodemingrepen plaats vinden die dieper reiken dan 0,30 meter beneden maaiveld wordt archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving noodzakelijk geacht.

Naar aanleiding van dit advies heeft overleg plaatsgevonden met opdrachtgever en bevoegde overheid. De opdrachtgever heeft na grondig afwegen van verschillende scenario's besloten om planaanpassing door middel van ophoging van het maaiveld toe te passen. Op die manier zullen de geplande bodemingrepen niet reiken tot in de archeologische sporenniveaus en wordt behoud in situ gegarandeerd. In het bestemmingsplan wordt een vrijstellingsgrens van 5 vierkante meter opgenomen waardoor alle vergunningplichtige bodemingrepen ter beoordeling en toetsing aan de bevoegde overheid dienen te worden voorgelegd en de archeologische resten een degelijke bescherming kennen. De Walcherse Archeologische Dienst kan dan een weloverwogen besluit nemen of, en onder welke vorm en intensiteit, vervolgonderzoek dient te worden uitgevoerd.

Administratieve Gegevens

Onderzoeksvorm	Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven
Projectnaam	Land van Vliedduin

Locatie

Provincie	Zeeland
Gemeente	Veere
Plaats	Domburg
Adres / Locatie	Babelweg, Prinseweg, Simnia
Kadastrale Perceelsnummers	Gemeente Domburg, sectie F: perceel 851, 854, 855, 864, 1307, 1559, 1560, 1957, 1958, 1998, 1999; sectie G: 983
RD coördinaten	N 23.619 / 398.491 O 23.785 / 398.202 Z 23.664 / 398.112 W 23.529 / 398.223
Kaartblad	65A
Oppervlakte plangebied	Circa 4,9 ha.

Bekende waarden binnen plangebied

AMK status	Geen
Archis waarnemingen	400.609
Archis vondstmeldingen	Geen
Zeeuws Archeologisch Archief	Geen aanvullende gegevens

Opdrachtgever

Naam	Rho adviseurs voor leefruimte
Contactpersoon	Dhr. B. Lap
Adres	Postbus 430, 4330 AK Middelburg
Contactgegevens	T 0118 689050 E ben.lap@rho.nl

Bevoegde Overheid

Naam	Gemeente Veere Walcherse Archeologische Dienst (WAD)
Contactpersoon	Dhr. drs. B.H.F.M. Meijlink
Adres	Postbus 70, 4330 AB Middelburg
Contactgegevens	T 0118 678803 E bhfm.meijlink@veere.nl

Beheer en plaats van documentatie

Naam	Zeeuws Archeologisch Archief (ZAA) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ)
Contactpersoon	Dhr. J.J.B. Kuipers
Adres	Postbus 49, 4330 AA Middelburg
Contactgegevens	T 0118 670879 E jjb.kuipers@scez.nl
Digitaal	E-depot: www.edna.nl

Beheer en plaats van de vondsten

Naam	Zeeuws Archeologisch Depot (ZAD) Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland (SCEZ)
Contactpersoon	Dhr. H. Hendrikse
Adres	Looierssingel 2 – 4331 NK Middelburg
Contactgegevens	T 0118 670618 M E h.hendrikse@scez.nl

Uitvoerder

Naam	Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed.
Contactpersoon	Dhr. J.E.M. Wattenberghe
Adres	Riemensstraat 9, 4543 BW Zaamslag
Contactgegevens	T 0115 851614 M 06 13027900 E janwattenberghe@artefact-info.nl

Onderzoeksgegevens

Uitvoeringsperiode	November 2014 en oktober 2015
Archis onderzoeksmelding	64.118
Archis vondstmelding	425.793
Nieuw aangetroffen vindplaats	Romeinse Tijd – Vroege Middeleeuwen: - infrastructuur, onbepaald (IX) Late Middeleeuwen: - mottekasteel/kasteelheuvel (VKM) - akker (ELA) - nederzetting, onbepaald (NX) Nieuwe Tijd: - percelering (IPER)

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, Doel en Fasering van het onderzoek

In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte heeft Artefact! Advies en Onderzoek in Erfgoed in november 2014 een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 1) en in oktober 2015 een Aanvullend Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 2) uitgevoerd binnen plangebied Land van Vliedduin te Domburg, gelegen in de gemeente Veere (zie afbeelding 1). Vliedduinen Domburg BV heeft het voornemen om binnen het plangebied "Land van Vliedduin" het terrein opnieuw in te richten met daarbij nieuwbouw, uitbreiding van de begraafplaats en de aanleg van een park. Vliedduinen Domburg BV wordt bij het opstellen van het ruimtelijk plan begeleid door Rho Adviseurs voor leefruimte, die als opdrachtgever optreedt.

In het kader van het nieuw op te stellen bestemmingsplan werd in 2014 een Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen uitgevoerd door ArteFact! Advies en Onderzoek in Erfgoed¹. Op basis van de resultaten van dit onderzoek werd door de gemeente Veere bepaald dat vervolgonderzoek in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven binnen een deel van het plangebied diende te worden uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek was het aanvullen en toetsen van de archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek. Hiertoe werd een PVE opgesteld². Na het onderzoek kan worden aangegeven of er:

- binnen het plangebied behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig zijn?
- en kan beargumenteerd worden of, en binnen welke delen van het plangebied een planologische bescherming van de archeologische waarden ,moet worden opgenomen

Ten behoeve van explosievenonderzoek werd tevens geofysisch onderzoek uitgevoerd. Op de kaart met de resultaten van dit onderzoek is een duidelijke cirkelvormige structuur met een diameter van circa 25 meter waarneembaar (bijlage 6). In het kader van het explosievenonderzoek is bij het benaderen van enkele punten binnen en in de omgeving van de geplande proefsleuven een archeologische inspectie uitgevoerd.

Nadat alle explosieven verdachte locaties waren benaderd en het terrein werd vrijgegeven, is het Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven uitgevoerd (fase 1, november 2014). Hierbij dienden conform PVE twee proefsleuven te worden gegraven: ter plaatse van de gemeentelijke vindplaats (waarneming 400.609 - funderingen van een stenen gebouw) en bij de cirkelvormige structuur. Tijdens het veldwerk is, na goedkeuring door de bevoegde overheid en de opdrachtgever, het onderzoek ter hoogte van de cirkelvormige structuur aan de noord- en zuidzijde met twee extra proefsleuven uitgebreid om de begrenzing van de cirkelvormige structuur en vindplaats verder te bepalen.

¹ Besuijen, 2014.

² Coppens en Wattenberghe, 2014

Uit de resultaten van de eerste fase van het proefsleuvenonderzoek blijkt dat de cirkelvormige structuur resten omvat van een vermoedelijke middeleeuwse motte, daterend uit de 12^e of 13^e eeuw. Deze goedbewaarde structuur viel samen met de locatie van enkele bouwkavels. In overleg met de opdrachtgever en de bevoegde overheid werden verschillende pistes bewandeld over de verdere omgang met deze belangwekkende vindplaats. Dit heeft geresulteerd in het ontwerpen van een geheel nieuw inrichtingsplan³ waarbij de motte een centrale rol kreeg in het omringende park. De motte en omringende gracht, die in het veld geaccentueerd worden, kunnen op die manier in situ worden bewaard. Bovendien kunnen deze ook op een educatieve manier worden ontsloten.

Met het nieuwe inrichtingsplan werd een deel van de geplande bouwkavels verplaatst naar de noordelijke rand van het plangebied langs de Babelweg. Omdat uit de voorgaande onderzoeken en het proefsleuvenonderzoek, bleek dat ook hier een hoge verwachting op het aantreffen van vindplaatsen bestond diende in oktober 2015 een aanvullend Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 2) te worden uitgevoerd. Er werden twee extra proefsleuven aangelegd binnen dit deel van het plangebied. Hiertoe werd door de bevoegde overheid een Nota van aanvulling opgesteld.⁴

Voorliggend onderzoeksrapport omvat beide onderzoeksfasen. Het Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven werd uitgevoerd conform de eisen gesteld in de KNA Versie 3.3 en de aanvullende richtlijnen van de Provincie Zeeland⁵.

1.2 Plangebied: afbakening en (toekomstig) grondgebruik

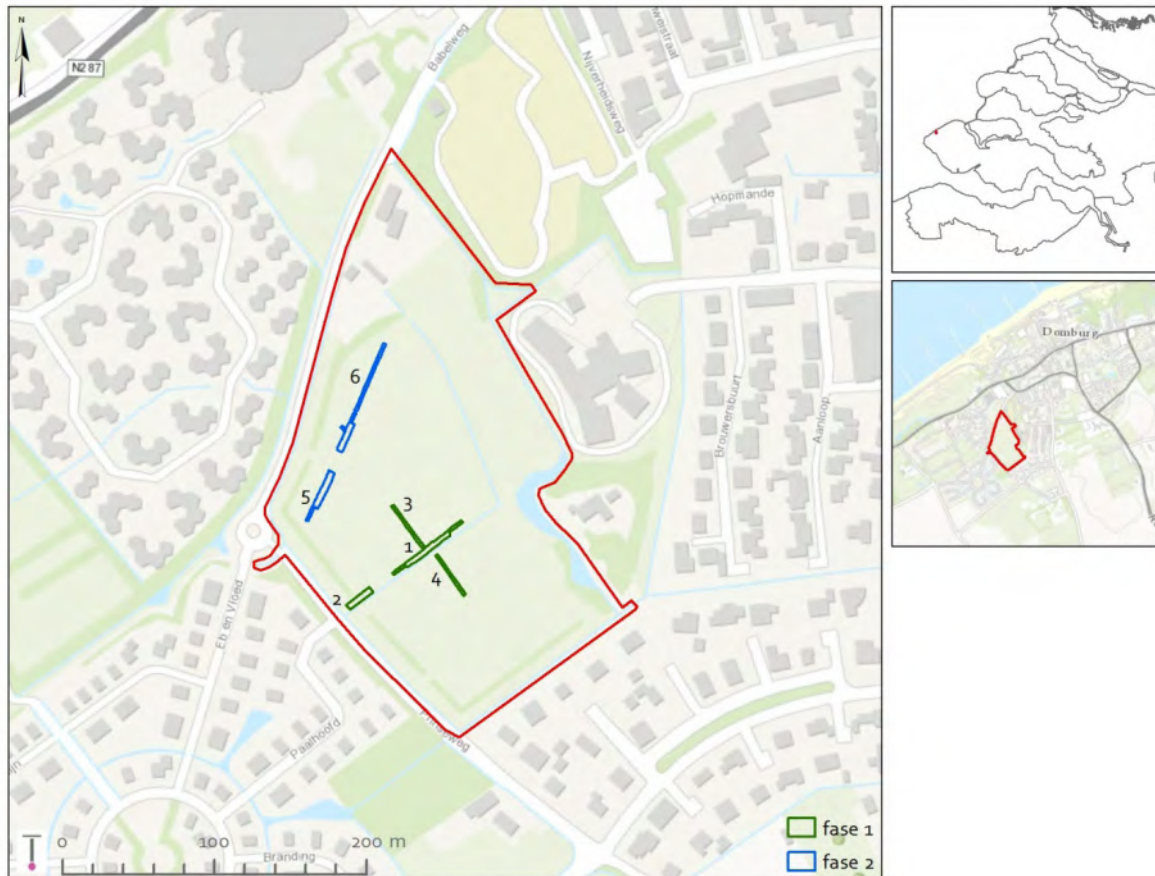
Het plangebied is gelegen in het zuidwesten van de bebouwde kom van Domburg, binnen de percelen begrensd door de Babelweg (westen), de Prinseweg (zuiden) en het Simnia terrein (oosten) (zie afbeelding 1). Onmiddellijk ten noordoosten van het plangebied ligt een begraafplaats. Aan de oostzijde ligt Zorgcentrum Simnia. Het totale plangebied heeft een oppervlakte van circa 4,9 hectare.

Momenteel is het plangebied voor het grootste deel in gebruik als weiland. Aan de Babelweg zijn enkele percelen bebouwd. Het plangebied is aan alle zijden omringd door sloten; aan de oostelijke grens liggen enkele brede waterpartijen. Door het plangebied lopen ook enkele sloten.

³ Ontwerp Bosch&Slabbers, Middelburg

⁴ Meijlink, 2015, Nota van aanvulling.

⁵ Aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de Provincie Zeeland.

Abbeelding 1 Ligging van de proefsleuven op een uitsnede van de Topografische Kaart. Bron: Esri, Kadaster 2015.

Binnen de in de eerste fase voorgenomen planontwikkeling (niet afgebeeld) zou het plangebied aan de zuidzijde worden ingericht met nieuwe woningen. In het middendeel wordt een park met een waterpartij voorzien. Aan de noordzijde wordt een uitbreiding van de begraafplaats aangelegd, begrensd door sloten. Direct noordwestelijk hiervan wordt op de bebouwde percelen een bestaande schuur en een bunker gesloopt om plaats te maken voor een nieuwe schuur.

Als gevolg van de resultaten uit de eerste fase van het proefsleuvenonderzoek zijn de inrichtingsplannen gewijzigd. Daarbij zijn vier bouwkvavels naar de noordzijde van het plangebied verplaatst en de nieuw uit te graven waterpartij naar het zuiden verplaatst. De aangetroffen cirkelvormige gracht en bakstenen structuur zijn opgenomen in het parkontwerp. Rondom deze elementen werd het plan opnieuw uitgetekend (zie bijlage 5).

2 Voorgaand onderzoek

2.1 Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen

Voorafgaand aan het inventariserend veldonderzoek werd in 2014 een Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen⁶ uitgevoerd. Onderstaande uiteenzetting werd overgenomen uit het onderzoeksrapport van Artefact. Voor afbeeldingen zie rapport.⁷

Regionale archeologische en cultuurlandschappelijke context

Het laatmiddeleeuwse Domburg is onderverdeeld in twee parochies. Enerzijds bestaat er een Domburg infra castellum, ook wel aangeduid als Oost-Domburg. Het centrum van deze parochie lag wellicht in het centrum van de vroegmiddeleeuwse ringwalburg en gaat dus terug op een oudere religieuze en juridische entiteit. Omstreeks 1100 na Chr. ontwikkelt er zich ten westen van deze burg, die dan al grotendeels overstoven is met duinzand, een tweede nederzetting. Deze nederzetting krijgt haar parochiekerk op de plaats waar de huidige Hervormde Kerk staat. Deze parochie wordt aangeduid als Domburg extra castellum. Het plangebied maakt geografisch gezien deel uit van deze tweede parochie. Vandaar dat er in dit verhaal geconcentreerd wordt op de geschiedenis vanaf de Late Middeleeuwen.

Domburg krijgt van de Hollandse Graaf Floris V stadsrechten in 1223. Het had echter geen zitting in de Staten van Zeeland, waardoor het een smalstad wordt genoemd. Domburg bleef een grafelijke stad tot het jaar 1477. Toen heeft Graaf Philips van Bourgondië de stad in leen gegeven aan Hendrik van Borssele van Veere. Ondanks de stedelijke status zal Domburg tot in de 19de eeuw vrij klein blijven. De economische activiteiten zijn lokaal en hoofdzakelijk van agrarische aard (landbouw, visserij en veenwinning). De lokale handel was geconcentreerd rond de Markt. De Markt was in het geval van Domburg ook het centrum van het laatmiddeleeuwse “stedelijke” weefsel.

De kaart met de monding van de Schelde uit de Brusselse Atlas van Christiaan Sgrooten, uit 1573, geeft deze laatmiddeleeuwse situatie nog goed weer. Domburg ligt net achter de duinenrij, afgeschermd van de zee. Deze duinenrij en de strandzone zijn op dat ogenblik nog veel breder dan vandaag de dag het geval is. Hierdoor wordt een natuurlijke buffer gevormd, die het gebied beschermt tegen eventuele stormvloeden. De laatmiddeleeuwse kern is ontstaan op de hoger gelegen kreekkruggen. Het wegennet, op deze kaart ook weergegeven, volgt deze fossiele kreekbeddingen.

De plattegrond van Cornelis Goliath geeft een eerste gedetailleerd overzicht van de stad Domburg en dateert van omstreeks 1648. Per blok zijn de belangrijkste eigenaren weergegeven en ook gebouwen en straten werden nauwkeurig opgetekend. Alle belangrijke gebouwen en percelen worden in een legenda met naam of functie benoemd. De huidige Weverijstraat staat op deze kaart aangegeven als “Schotsen Hoeck” en is een topografisch anker op deze kaart. Vanaf deze straat loopt de huidige Westweg, overgaand in de Babelweg richting het zuidwesten, waarbij staat genoteerd: “Wech

⁶ Besuijen, 2014.

⁷ Zie ook Coppens en Wattenberghe, 2014.

comende van West Cappel". Bij de overgang Westweg–Babelweg is de aansluiting op de Singel eveneens herkenbaar op de 17de-eeuwse plattegrond. De huidige begraafplaats ligt op deze kaart op perceel 15. Direct ten zuidwesten hiervan ligt het plangebied dat hier slechts deels is afgebeeld. De percelen zijn hier in gebruik als akker en weiland.

Op de kaart van Walcheren door Nicolaas Visscher, uit omstreeks 1650, is de bebouwing in de kern van Domburg opvallend toegenomen in vergelijking met de stadsplattegrond van Goliath. Wellicht is deze kaart eerder een schematisatie van de werkelijke topografie. Het stratenpatroon lijkt nog vrij correct weergegeven, maar de aanwezige bouwblokken stroken niet met de gegevens op de plattegrond van Goliath uit 1648. De Weverijstraat vormt op de kaart van Visscher de westelijke begrenzing van de stadskern. Ter plaatse van het plangebied wordt op deze kaart een open ruimte weergegeven ten zuiden van de weg richting Westkapelle. De bebouwing langs de Weverijstraat situeert zich geheel aan de oostzijde van de straat, hetgeen ook niet overeenkomt met de kaart van Goliath. Gezien de hoge mate van detaillering van de Goliathkaart is deze dus te verkiezen op de eerder schematische voorstelling op de kaart van Visscher. Op de kaart van Visscher zijn echter wel de Romeinse en vroegmiddeleeuwse resten aangeduid die dan op het strand bij Domburg te zien moeten zijn geweest. De cartograaf duidt op de resten van een Romeinse tempel gewijd aan de godin Nehalennia iets ten noordwesten van Domburg en de "Verdrongen Woning der oude Gotthen" op het strand ten noordoosten van de kern van Domburg.

In vergelijking met de kaart van Hattinga, gemaakt omstreeks 1750, zijn globaal gezien weinig verschillen op te merken met de twee voorgaande kaarten. Hier en daar zijn huizen groter geworden, vervangen, verdwenen of hebben ze een andere oriëntatie gekregen. In het noordoosten van de kruising Badstraat/Domburgseweg vinden we nu ook een groot landgoed, 't Hof Loverendale. Duynenburg is nog steeds in gebruik en het domein lijkt zich naar het westen te hebben uitgebreid tot aan de Brouwerijweg. Ten westen van de stad wordt 't Huijs te Domburg (Hof Domburg) weergegeven, gelegen aan de noordzijde van de huidige Babelweg. Ter hoogte van het plangebied is geen bebouwing weergegeven. Het valt net buiten het grondgebied van de Stad Domburg en binnen dat van de "Heerlykheit Domburg buyten".

Hoewel de 18de eeuwse kaart van Hattinga al vrij correct lijkt, worden de eerste echt nauwkeurige kaarten gemaakt in de eerste helft van de 19de eeuw. Het Minuutplan van Sectie A, de kern van Domburg uit 1818 is echter niet meer beschikbaar, waardoor alleen gebruik kan worden gemaakt van het verzamelplan van de gemeente Domburg. Deze kaart toont de afzonderlijke percelen niet, maar laat zien dat ook in de periode ter hoogte van het plangebied geen bebouwing aanwezig is.

Vanaf het tweede kwart van de 19de eeuw zal Domburg zich geleidelijk ontwikkelen tot een mondaine badplaats. In 1837 werd het badpaviljoen in de duingordel bij Domburg gebouwd en in 1866 volgde op het terrein van de voormalige buitenplaats Loverendale het badhotel. Verder is van deze toeristische expansie weinig te merken op het stedelijke weefsel. Het plangebied wordt op deze kaart onbebouwd weergegeven.

Op de latere Topografische Militaire Kaart uit 1912 (Bonneblad 615) is de percelering binnen het plangebied weergegeven. Deze komt dan grotendeels overeen met de huidige situatie, waarin enkele oude percelen zijn samengevoegd. Ten noordoosten van het plangebied is de nieuwe begraafplaats van Domburg nog niet weergegeven. Deze is wel afgebeeld op de Topografische kaart van enkele jaren later en beslaat dan een klein deel van de huidige begraafplaats.

2.2 Geofysisch onderzoek

In het kader van de nieuwbouwplannen is een explosievenonderzoek uitgevoerd. In een eerste fase is een geofysisch onderzoek in de vorm van magnetometeronderzoek uitgevoerd. Op de kaart die resultaten van dit geofysisch onderzoek weergeeft is een cirkelvormige structuur te zien (zie bijlage 6). Bij een tweede fase is bij het benaderen van enkele punten binnen en in de omgeving van deze cirkelvormige structuur en de gemeentelijke vindplaats een archeologische inspectie uitgevoerd.⁸ Binnen de cirkelvormige structuur is een vierkante bakstenen constructie vastgesteld. Net onder de bouwvoor is ter hoogte van de fundering een puinlaag aanwezig, afkomstig van de uitbraak van de structuur. Vanaf circa 0,60 meter beneden maaiveld zijn in situ resten aanwezig van deze structuur. De breedte van deze constructie bedraagt meer dan 1,00 meter. De exacte afmetingen (lengte, breedte en bewaarde diepte) zijn niet bekend. Dit dient bij het proefsleuvenonderzoek te worden vastgesteld. Deze fundering bestaat uit rode kloostermoppen (30 x 14 x 7,5 cm) en is ingegraven in de top van het Hollandveen Laagpakket.⁹

2.3 Verwachtingsmodel

Op basis van het vooronderzoek kunnen op het niveau van het Hollandveen Laagpakket en het Laagpakket van Walcheren sporen worden verwacht binnen het plangebied. In de top van het Hollandveen Laagpakket kunnen archeologische waarden worden aangetroffen uit de IJzertijd en Romeinse tijd. In de top van het Laagpakket van Walcheren kunnen sporen worden aangetroffen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Specifiek zijn proefsleuven 1, 3 en 4 gesitueerd ter hoogte van een cirkelvormige structuur, vastgesteld op basis van het geofysisch onderzoek. De functie van de cirkelvormige structuur is nog niet duidelijk. Wel worden binnen de proefsleuf bakstenen funderingen en een gracht verwacht. In proefsleuf 2 kunnen sporen worden aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met een erf ter hoogte van de gemeentelijke vindplaats. Het betreft meer bepaald de funderingen van een stenen gebouw, waargenomen aan de oppervlakte in de slootkant, bij veldkartering op het perceel ten oosten van de Prinseweg.

Proefsleuven 5 en 6 zijn gelegen aan de noordzijde van het plangebied. Binnen deze proefsleuven kunnen sporen worden aangetroffen uit de Middeleeuwen die in verband kunnen worden gebracht met de cirkelvormige structuur.

⁸ Coppens en Wattenberghe, 2014, 5.

⁹ Coppens en Wattenberghe, 2014, 6.

3 Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven

3.1 Doel en methode

Het doel van de aanleg van de proefsleuven is het aanvullen en toetsen van de archeologische verwachting en het waarderen van eventuele vindplaatsen. Daarbij dient o.a. de aard, de ouderdom, de globale omvang, de diepteligging, de gaafheid en de conservering vastgesteld te worden.

3.2 Onderzoeksofzet fase 1 en fase 2

Het veldwerk is uitgevoerd in overeenstemming met protocol Proefsleuven van de KNA 3.3, het door het bevoegd gezag goedgekeurde PvE¹⁰, nota van Aanvulling¹¹ en de provinciale richtlijnen.

In het kader van het explosievenonderzoek is bij het benaderen van enkele punten binnen en in de omgeving van de geplande proefsleuven een archeologische inspectie uitgevoerd. Deze gegevens werden verwerkt in het proefsleuvenonderzoek.

Het onderzoek fase 1 richtte zich op twee vindplaatslocaties, met name de bekende gemeentelijke vindplaats en de cirkelvormige structuur. Werkput 1, met als afmetingen 35 bij 4 meter, werd aangelegd ter hoogte van de cirkelvormige structuur. Werkput 2 meet 20 bij 4 meter en was gesitueerd ter hoogte van de gemeentelijke vindplaats. Gezien de resultaten van dit onderzoek werden aanvullend, conform het overleg met het bevoegd gezag en opdrachtgever, twee extra werkputten aangelegd (werkput 3: 34x2 meter en werkput 4: 32x2 meter) met als doel de begrenzing van de gracht en eventueel andere sporen in kaart te brengen. Bovendien werd ook werkput 1 aan beide korte zijden uitgebreid met in totaal 20x2 meter.

Er is gegraven met een graafmachine met een gladde bak. Het vlak is, machinaal of handmatig, (bij)geschaafd. In werkput 2 is een vlak aangelegd net onder de bouwvoor in de top van het Laagpakket van Walcheren. In werkput 1 werden op dit niveau geen sporen aangetroffen, vandaar dat onmiddellijk werd verdiept naar het Hollandveen Laagpakket. In werkput 2 werd na het afwerken van vlak 1 verdiept naar vlak 2 dat werd aangelegd op de top van het Hollandveen Laagpakket. Tussen deze vlakken is een tussenvlak aangelegd, gedocumenteerd als vlak 3. Per proefsleuf is een volledig lengteprofiel bestudeerd en beschreven. Er werden hoogtematen genomen van het maaiveld, het sporenvak, de profielen en de aangetroffen sporen. Bij de aanleg van de vlakken en het couperen van de sporen is systematisch gebruik gemaakt van een metaaldetector. Bij de aanleg van de vlakken is vondstmateriaal per spoor verzameld. Vondsten zijn verzameld, gedocumenteerd, genummerd en geregistreerd op een daartoe geëigend formulier met bijbehorende digitale bestanden, verwerkt, gesorteerd en zo verpakt dat de conditie van het materiaal stabiel blijft. Grondsporen werden gecoupeerd en gedocumenteerd op schaal 1:20 voor zover noodzakelijk om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. De keuze van de te onderzoeken sporen gebeurde na overleg met de adviseur van de bevoegde overheid. Alle sporen(vlakken), coupes en profielen zijn gefotografeerd, voorzien

¹⁰ Coppens en Wattenberghe, 2014.

¹¹ Meijlink, 2015.

van een noordpijl en fotobordje met schaalstok, onderzoeksmeldingsnummer en objectgegevens. De gracht en greppels zijn bemonsterd ten behoeve van botanisch onderzoek.

Naar aanleiding van de resultaten en het hertekende inrichtingsplan is in oktober 2015 een aanvullend proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Ter plaatse van de nieuwe bouwkavels, gelegen aan de noordzijde van het plangebied langs de Babelweg, werden twee aanvullende proefsleuven (proefsleuf 5 en 6) aangelegd (fase 2), met afmetingen van 20 bij 4 meter.

Het proefsleuvenonderzoek fase 2 werd conform de Nota van Aanvulling vrijwel geheel uitgevoerd volgens het Programma van Eisen Domburg Land van Vliedduin. Naar aanleiding van het aantreffen van waardevolle archeologische sporen, structuren en vondsten werd onmiddellijk contact opgenomen met de adviseur van het bevoegd gezag en de opdrachtgever. Er werd besloten de twee proefsleuven uit te breiden naar het noordoosten en het zuidwesten teneinde de begrenzingen van de vindplaats in kaart te brengen. Proefsleuven 5 en 6 werden respectievelijk uitgebreid met 55x2 meter en 10x2 meter. De Nota van aanvulling bood bovendien de mogelijkheid om een doorstart te maken naar een Opgraving en de sporen direct af te werken. Gezien de dichtheid aan sporen werd besloten de sporen niet (volledig) af te werken maar deze in situ te behouden.

Na afronden van onderzoeksfase 1 werd een evaluatierapport opgesteld met daarin een uitwerkings- en selectievoorstel. In overleg met de bevoegde overheid werd voor de tweede fase, gezien de beperkte hoeveelheid vondstmateriaal en het ontbreken van monsters, geen apart evaluatierapport opgesteld. De uitwerking van het vondstmateriaal is geschiedt conform het evaluatierapport en in het kader van de beantwoording van de gestelde onderzoeksvragen.

3.3 Resultaten

3.3.1 Bodemopbouw

In de werkputten 1 en 2 (fase 1) werd het volledige lengteprofiel gedocumenteerd (zie bijlage 2).

De bodemopbouw in werkput 1 bestaat uit:

- tussen 0 en 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,30 m-NAP-0,60 m-NAP): bouwvoor
- tussen 0,30 en 0,90 meter beneden maaiveld (ca. 0,60 m-NAP-1,20 m-NAP): Laagpakket van Walcheren (grijsblauwe, stevige, zwak siltige klei met insluitsels van ijzerconcreties en sporen van oxidatie en reductie
- tussen 0,90 en 1,00 meter beneden maaiveld (ca. 1,20 m-NAP-1,30 m-NAP): Hollandveen laagpakket (veraard zwart veen).

Afbeelding 2 Uitsnede van profiel 102 in werkput 1.

De bodemopbouw in werkput 2 bestaat uit:

- tussen 0 en 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,30 m+NAP-0,00 m+NAP): bouwvoor
- tussen 0,30 en 0,50 meter beneden maaiveld (ca. 0,00 m+NAP-0,20 m-NAP): oude leeflaag (donkerbruingrijs, matig zandige klei, gevlekt, met insluitsels van wat aardewerk, baksteenspikkels, houtskoolspikkels, schelpfragmenten en ijzerconcreties)
- tussen 0,50 en 1,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,20 m-NAP-1,00 m-NAP): Laagpakket van Walcheren (grijsblauwe, stevige, zwak siltige klei met insluitsels van ijzerconcreties en sporen van oxidatie en reductie)
- tussen 1,30 en 1,40 meter beneden maaiveld (1,00 m-NAP-1,20 m-NAP): Hollandveen laagpakket (veraard zwart veen).¹²

¹² Op afbeelding 3 is onder dit veen, plaatselijk S17 (greppel) zichtbaar.

Afbeelding 3 Uitsnede van profiel 201 in werkput 2.

De bodemopbouw in de aanvullende werkputten 5 en 6 bestaat, uit:

- tussen 0 en 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,30 m+NAP-0,00 m+NAP): bouwvoor
- tussen 0,30 en 0,50 meter beneden maaiveld (ca. 0,00 m+NAP-0,20 m+NAP): oude leeflaag (donkerbruingrijs, matig zandige klei, gevlekt, met insluitsels van wat aardewerk, baksteenspikkels, houtskoolspikkels, schelpfragmenten en ijzerconcreties)
- tussen 0,50 en 0,80 meter beneden maaiveld (ca. 0,20 m+NAP-0,50 m+NAP): Laagpakket van Walcheren (grijsblauwe, stevige, zwak siltige klei met insluitsels van ijzerconcreties en sporen van oxidatie en reductie)

3.3.2 Sporen en structuren

Binnen het plangebied werd een aanzienlijk aantal sporen aangetroffen, daterend uit de Late Middeleeuwen en de Romeinse tijd of IJzertijd. Een overzichtskaart van deze sporen wordt afgebeeld in bijlage 1. In bijlage 2 worden de profieltekeningen weergegeven. De volledige sporenlijst is opgenomen in bijlage 3.

In het kader van het explosievenonderzoek is bij het benaderen van enkele punten binnen en in de omgeving van de geplande proefsleuven een archeologische inspectie uitgevoerd. Deze gegevens werden verwerkt in het proefsleuvenonderzoek. Ter hoogte van de cirkelvormige structuur is een

vierkante bakstenen fundering aangetroffen, gesitueerd onder de bouwvoor op circa 0,60 meter beneden maaiveld. Binnen dezelfde cirkelvormige structuur, is op een andere locatie tijdens het Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen één van de boringen gestuit op een massieve baksteenlaag. Deze laag is aangetroffen op 0,50 meter beneden maaiveld (0,84 meter –NAP).

Werkput 1

In werkput 1 werd onder de bouwvoor in het Laagpakket van Walcheren, in de top van het Hollandveen Laagpakket, vanaf een diepte van circa 0,60 meter beneden maaiveld (ca. 0,90 m-NAP) een bakstenen fundering (S2) aangetroffen (zie afbeelding 4). Deze structuur met een afmeting van ca. 2,6 x 3,0 meter was tot ca. 0,40 meter beneden het vlak bewaard. De fundering was opgetrokken in volledige, voornamelijk rode, kloostermoppen van ca. 30 x 14 x 7,5 cm, gemetseld met kleimortel. In totaal zijn vijf steenlagen bewaard, waarvan drie lagen een vertanding vormen. Aan de noordzijde van de fundering is een insteek aangetroffen voor deze fundering (S6). Voor de bouw van de bakstenen structuur lijkt een kuil gegraven te zijn die bij de afwerking is opgevuld met schoon zand. Ook aan de westzijde van deze fundering is een grote rechthoekige kuil aanwezig gevuld met schoon zand (S5). Deze kuil loopt langs de bakstenen fundering en is deels in het profiel te zien, langs spoornummer 1, maar het overige deel van de kuil loopt langs het profiel richting spoornummer 4. Het is niet duidelijk of dit een kuil is die later is aangebracht voor de afbraak van het gebouw en het (deels) verwijderen van de bakstenen fundering. Een tweede mogelijkheid is dat voor het aanbrengen van de fundering één grote kuil is gegraven die bij het afwerken van de fundering is opgevuld met zand. Echter om dit met zekerheid vast te stellen, dient vervolgonderzoek te worden uitgevoerd waarbij de volledige constructie dient te worden vrij gelegd en te worden onderzocht.

Afbeelding 4 Bakstenen fundering S2 in werkput 1.

Aan de westzijde van S2 zijn enkele bakstenen in verband aangetroffen. Deze staan in koud verband met S2. Het betreft één laag rode kloostermoppen. Het is niet duidelijk of deze naast de fundering zijn terecht gekomen bij de afbraak van het gebouw of dat deze intentioneel hier zijn aangebracht. Iets meer ten westen van de fundering S2 werd op een diepte van ca. 1,00 meter beneden maaiveld (ca. 1,40 meter -NAP) een uitbraakspoor S4 aangetroffen. Het betrof een vierkante structuur van ca. 4,50 meter in doorsnede dat was gedempt met schoon stuifduinzand en een grote hoeveelheid puin. Dit uitbraakspoor kan gerelateerd worden aan de bewaarde bakstenen fundering S2. Door middel van projectie op de resultaten van het geofysisch onderzoek is te zien dat deze funderingen een rechthoekige structuur vormen (zie bijlage 6). De aanwezigheid van deze bakstenen structuur is ook bij de archeologische inspectie ten behoeve van het explosievenonderzoek vastgesteld (zie afbeelding 5). Op twee locaties zijn twee punten benaderd. Bij het graven bleek het niet gaan om een bomkrater, maar wel om een massieve bakstenen fundering. Op basis van de huidige resultaten lijkt de fundering te bestaan uit vier bakstenen poeren die mogelijk onderling door middel van grondbogen met elkaar verbonden waren. Echter verder onderzoek naar het overige deel van de fundering kan hierover uitsluitsel geven. Op basis van de bakstenen kan deze rechthoekige fundering vermoedelijk gedateerd worden in de 13e eeuw. De vroegste bakstenen komen in Zeeland voor vanaf de late 12e eeuw, maar zijn zeldzaam en uiterst kostbaar. De eerste massieve bouwwerken waarin kloostermoppen werden verwerkt dateren eerder vanaf de 13e eeuw.

Afbeelding 5 Foto van één van de kuilen gegraven ten behoeve van het explosievenonderzoek. Op deze foto is te zien dat ook op deze locatie de fundering deels intact is bewaard. Foto genomen in zuidelijke richting.

De structuur lag op een binnenterrein van ca. 25 meter in diameter, dat was omgeven door een gracht (S1 en S10; zie de afbeeldingen 6 en 7). Het binnenterrein heeft hierdoor een oppervlakte van circa 435m². De gracht heeft een variërende breedte tussen 10 en 17 meter en ca. 2 meter diep. De vulling bestond onderin (tussen ca. 1,50 m-NAP en 2,10 m-NAP) uit donkergrijze, homogene, sterk siltige klei (laag 6) (zie bijlagen 2 en 3). Daarboven lag een ca. 20 cm dik pakket van grijze, homogene, sterk siltige klei, waarmee de gracht is dichtgeslibd (laag 5). Erboven bevindt zich immers een sterk humeus weinig pakket van ca. 20 cm (laag 7) dat geïnterpreteerd wordt als een verlandingsfase. Boven laag 7 bevindt zich een ca. 70 cm dik puinpakket (lagen 1 en 4) waarin materiaal werd aangetroffen daterend uit de Nieuwe en Nieuwste tijd. Dit pakket kan geïnterpreteerd worden als dempingsmateriaal om de toenmalige depressie definitief op te vullen en het terrein te egaliseren voor landbouwdoeleinden en weiland. Langs de binnenzijde van de gracht, werd een dik pakket middeleeuws bouwpuin (laag 3) aangetroffen. Dit puin kan enerzijds geïnterpreteerd worden als steenglooiing ter bescherming van de basis van een heuvel, alsook als het resultaat van afbraak. Dan is het materiaal hoogstwaarschijnlijk in de gracht terecht gekomen bij het slechten van het muurwerk op het binnenterrein. In gracht S10 betrof het een volledige omgeklapte muur S9 (zie afbeelding 7). Deze muur bestond uit volledige rode en gele kloostermoppen, gemetseld met een zeer stevige kalkmortel. Deze muur is uit dezelfde bakstenen opgebouwd als de fundering S2. Hierdoor kan deze muur, net als de fundering S2, gedateerd worden aan het einde van de 13^e eeuw.

Aan de noordzijde wordt de gracht (S1) oversneden door een perceelsgreppel S34. Deze kent een noordwest-zuidoost verloop en kan op basis van het vondstmateriaal en projecties op oude kaarten gedateerd worden in de Nieuwe Tijd.

Afbeelding 6 Doorsnede over gracht S1.

Afbeelding 7 Doorsnede over gracht S10.

Werkput 2

In werkput 2, ter plaatse van het vermeende middeleeuwse erf (gemeentelijke vindplaats), werden in vlak 1, op een diepte van ca. 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,25 meter -NAP) twee greppels (S 13 en 14) aangetroffen (zie afbeeldingen 8 en 9 en bijlagen 1 en 2). De greppel S13 had bovenaan een vulling van lichtgrijze, matig siltige klei met insluitsels van houtskool, dierlijk bot en ijzer. Onderaan bestond de bodem uit donkergrijs bruine klei. De vulling uit S14 bestond volledig uit een donkerbruin grijze klei. De weinige vondsten (aardewerk) uit beide sporen dateren op de overgang van late Middeleeuwen A naar late Middeleeuwen B (12^e-13^e eeuw). Laatmiddeleeuwse stenen funderingen, zoals vermeld in de waarneming gemeentelijke vindplaats, werden niet aangetroffen.

Afbeelding 8 Coupe over S13 (profiel 201).

Afbeelding 9 Coupe over S14 (profiel 201). Het spoor is aangeduid door middel van een stippellijn.

Bij het verdiepen naar vlak 2, op de overgang van het laagpakket van Walcheren naar het Hollandveen Laagpakket kwam, op een diepte van ca. 1,6 meter beneden maaiveld (ca. 1,18 meter -NAP) S17 tevoorschijn, dat werd geïnterpreteerd als moerneringskuil. Bij de verdere aanleg van het vlak bleek het evenwel om een greppel te gaan. De vulling bestond uit sterk siltige blauwe klei met insluitsels van grote brokken veen. De onderzijde van de greppel is vastgesteld op een diepte van 1,74 meter beneden maaiveld (1,34 meter -NAP). Op basis van stratigrafische gronden, meer bepaald de locatie van de greppel aan de onderzijde van het Laagpakket van Walcheren in de top van het Hollandveen Laagpakket, dient de greppel gedateerd te worden in de IJzertijd, Romeinse tijd of vroege Middeleeuwen (zie afbeelding 10).

Afbeelding 10 Ontwateringsgreppeltje S17 in werkput 2, vlak 2, gezien vanuit het zuidoosten.

Werkputten 3 en 4

Om de loop van de ringgracht uit werkput 1 in kaart te brengen, werden dwars op deze werkput, op een diepte van ca. 0,5 meter beneden maaiveld (ca. 0,70 meter -NAP) twee extra werkputten aangelegd, respectievelijk werkput 3, richting het noordwesten en werkput 4, richting het zuidoosten. In beide werkputten werd de gracht uit werkput 1 opnieuw aangetroffen. Hierdoor kon het binnenterrein begrensd worden. Op het binnenterrein net ten oosten van de gracht zijn twee kuilen vastgesteld. Het betreffen de kuilen met spoornummers 24 en 25. Deze kuilen hebben een donkergrijze-bruine matig zandige kleivulling met baksteenbrokken. Uit de kuil met spoornummer 25 is één fragment aardewerk verzameld, daterend in de tweede helft van de Late Middeleeuwen (2e helft 13e eeuw – 15e eeuw).

Ten noordwesten van de gracht werden in werkput 3 nog meerdere sporen alsook vondsten aangetroffen die te dateren zijn in de Volle en Late Middeleeuwen. Het betreffen een antropogene laag en een kuil (S29 en 33). S29 betreft een antropogene laag met een grijsbruine zandvulling met een spoor van baksteenspikkels, houtskoolspikkels en roestvlekken. De kuil met S33 heeft een ovale vorm in het vlak. De vulling bestaat uit een grijze, matig siltige kleivulling met verbrande bakstenen. Het is niet duidelijk of het enkel om een afvalkuil gaat met verbrande bakstenen of een fragment van een oven is aangetroffen. De bakstenen liggen niet in verband. Enkel uit de kuil S29 is één fragment aardewerk verzameld bij aanleg vlak. Deze vondst dateert uit de Late Middeleeuwen A (10e – 12e eeuw).

Ten oosten van de gracht werden in werkput 4 enkel sporen en vondsten aangetroffen die dateren uit de Nieuwe en Nieuwste tijd. S46 betreft een klein draingreppeltje en de S47 en S48 kuilen met lichtbruine, homogene, sterk siltige klei. Bij de aanleg van het vlak zijn uit kuil S48 drie fragmenten aardewerk verzameld. Deze daterend uit de Nieuwe Tijd.

Werkput 5

In werkput 5 werd vanaf een diepte van ca. 0,70 meter beneden maaiveld (0,44m-NAP) in een laatmiddeleeuwse cultuurlaag een laatmiddeleeuwse fundering S50 aangetroffen (zie afbeelding 11). De fundering heeft bovenaan een breedte van 95 cm (3,5 steen), is 85 cm hoog en had 10 versnijdingen. De fundering was opgetrokken uit rode en gele volledige bakstenen van 28 x 14 x 7 cm, gemetseld in een wild verband met een grijze kleimortel. Deze bakstenen komen overeen met de fundering (S2) en de restant van de muur (S9) aangetroffen in werkput 1. Op basis hiervan kan deze fundering, net als de fundering uit werkput 1, gedateerd worden in de 13^e eeuw. Projectie van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek op de kaarten van het geofysische onderzoek tonen een duidelijke rode vlek ter plaatse van dit muurwerk (bijlage 6). De resultaten van het geofysisch onderzoek laten voor deze fundering echter niet toe een duidelijke gebouwenstructuur af te bakenen. Gezien de ligging van deze fundering, parallel aan de sloot S49 (zie volgende paragraaf) is het mogelijk dat het om een bruggenhoofd gaat. De tegenhanger aan de noordoostzijde van de sloot is buiten de proefsleuf gesitueerd.

Afbeelding 11 Bovenaanzicht en zijaanzicht van fundering S50 in werkput 5, vlak 1.

Ten noordoosten van dit muurwerk werd op een diepte van ca. 0,70 meter beneden maaiveld (0,60 meter -NAP) een oost-west gerichte sloot/gracht (S49) aangetroffen die gedempt was met 14e, 15e en 16e-eeuws vondstmateriaal. Ten zuidwesten van het muurwerk werden vanaf ca. 0,80 meter beneden maaiveld (0,45 meter -NAP) drie zuidoost-noordwest gerichte greppels (S53, S56 en S57) aangetroffen waarvan in slechts één greppel (S53) middeleeuws bouwpuin (13e-14e eeuw) werd aangetroffen. De greppels waren ca. 1,4 meter breed en ca. 0,4 meter diep. Ze hadden een redelijk homogene vulling van stuifduinzand.

In de uitbreiding ten behoeve van het begrenzen van de vindplaats werd op ca. 0,60 meter beneden maaiveld (0,38 meter -NAP) nog een puinvlek (S83) aangetroffen met laatmiddeleeuws

bouw materiaal. S85, dat werd aangetroffen op ca. 0,45 meter beneden maaiveld (0,35 meter -NAP), werd geïnterpreteerd als een sub-recente verstoring (namelijk een bominslag) en de greppels S86, S87, S88, S89 en S90, die werden aangetroffen op ca. 0,45 meter beneden maaiveld (0,25 meter -NAP), als recente sleuven voor drains. Over een groot deel van deze uitbreiding werd op een diepte van ca. 0,45 meter beneden maaiveld (0,35 meter -NAP) een laatmiddeleeuwse cultuurlaag (S84) aangetroffen van ca. 15 cm dikte, die bestond uit matig humeus, bruin grijs, kleiig zand. In deze cultuurlaag werd aardewerk aangetroffen daterend uit de 11^e-13^e eeuw.

Werkput 6

In werkput 6 werd op een diepte van ca. 0,50 meter beneden maaiveld (0,47 meter -NAP) een sloot (S59) aangetroffen die op basis van projecties op oude kaarten geïnterpreteerd kan worden als een laat 19^e-vroeg 20^e-eeuwse perceelssloot. Ten zuidwesten van deze sub-recente sloot werd een groot aantal sporen aangetroffen die op basis van het erin aangetroffen aardewerk allemaal gedateerd kunnen worden in de late Middeleeuwen (11^e-13^e eeuw). S60, die werd aangetroffen op ca. 0,70 meter beneden maaiveld, betreft een kuil met een vulling van lichtbruin kleiig zand. In de vulling werd verbrande klei aangetroffen. S62 betreft een halfcirkelvormig spoor met een bruine zwak siltige zandvulling. In de vulling werden enkele fragmenten verbrande klei aangetroffen. Het betreft mogelijk het restant van een hooimijt. S63 en S64, die werden aangetroffen op ca. 0,70 meter beneden maaiveld (0,59 meter -NAP) werden geïnterpreteerd als greppels of het restant van een akkerlaag. In de vulling, die bestond uit bruin zwak siltig zand, werd een groot aantal vondsten aangetroffen, waaronder een grote hoeveelheid hutteleem (verbrande klei) en aardewerk dat typologisch te dateren valt tussen de 11^e en vroege 14^e eeuw. De kuil S65 doorsnijdt deze greppel/akkerlaag en is gesitueerd boven moesbed S64. Deze kuil kan mogelijk geïnterpreteerd worden als paalkuil op basis van de grote hoeveelheid houtskool aangetroffen in de vulling. Ten zuidwesten van de sporen 63 en 64 werden op een diepte van ca. 0,60 meter beneden maaiveld (0,60 meter -NAP) een aantal moesbedden aangetroffen (S66 tem S74) (zie afbeelding 12). De vulling bestond uit homogeen, bruin, zwak siltig duinzand. Deze rechthoekige kuilen zijn verdeeld over twee noordoost – zuidwest georiënteerde banen en kennen een eenduidige afmeting. De moesbedden zijn eigenlijk de onderkant van de erboven liggende opgebrachte cultuurlaag, dewelke kan geïnterpreteerd worden als één akkerlaag. In deze moesbedden werden aardewerkscherven daterend uit de eerste helft van de late Middeleeuwen (11e-13e eeuw) aangetroffen.

Afbeelding 12 Overzicht van de moesbedden S66-S74 in werkput 6, vlak 1, gezien vanuit het noordwesten.

In de zuidelijke uitbreiding van werkput 6 werden op een diepte van ca. 0,60 meter beneden maaiveld (0,36 meter -NAP) nog twee west-oost georiënteerde greppels (S76 en S81) alsook twee kuilen gedempte met schoon duinzand (S79 en S80) aangetroffen. De greppels bestonden uit homogeen, donkergrijs, zwak humeus, sterk siltig zand. De kuilen hebben een homogene, lichtgrijze, zwak siltige zandvulling. In geen van deze sporen werden bij aanleg van het vlak vondsten aangetroffen. Ook door middel van projecties op oude kaarten is het niet mogelijk om de greppels te dateren. Enkel op basis van de stratigrafie dateren deze sporen tussen de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

3.4 Vondsten

3.4.1 Aardewerk

Tijdens de eerste fase van het onderzoek werden er op de onderzoekslocatie slechts 32 fragmenten aardewerk aangetroffen. Over het algemeen gaat het om één of enkele kleine fragmentjes per vondstnummer die zeer weinig informatie opleveren. Om deze reden is het aardewerk enkel door middel van een quick scan bekeken om het aardewerk enkel globaal daterend te gebruiken.

Tabel 3.1 Quickscan aardewerk proefsleuvenonderzoek fase 1.

Vondst	Spoor	Materiaal	Datering
1	1	1 rand rood bord, 1 rood oor geglaazuurd	16 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe Tijd)
3	13	2 wandscherven steengoed met zoutglazuur en radstempel, 1 rode wandscherf aanzet standlob	2 ^e helft 13 ^e eeuw – 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
4	8	2 wandscherven Rijlands (10 ^e eeuw -12 ^e eeuw), 1 rode wandscherf met slibversiering	10 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
9	13	1 wandscherf witbakkend Andenne	10 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A/B)
18	27	1 rand en 1 wand porselein, 2 randen industrieel wit	2 ^e helft 19 ^e eeuw – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe tijd C)
19	25	1 wand grijsbakkend	2 ^e helft 13 ^e eeuw – 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
20	29	1 bodemfragment Rijlands	10 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
21	32	1 bodem vroeg steengoed	11 ^e - 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen)
22	8	1 wand rood intern geglaazuurd	16 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe Tijd)
23	14	1 wandscherf industrieel wit, 1 wand proto-steengoed	11 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd)
26	44	1 wand roodbakkend extern volledig geglaazuurd	16 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe Tijd)
27	45	1 fragment kleipijp	16 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe Tijd)
30	8	1 wandscherf handgevormd geoxideerd	11 ^e - 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen)
32	48	2 rode wandscherven, 1 randscherf volledig geglaazuurd	16 ^e – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Nieuwe Tijd)
36	1	1 grijze wandscherf	2 ^e helft 13 ^e eeuw – 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
38	1	1 grijs oor, 1 grijze wandscherf metaalglans, 2 rode wandscherven volledig intern geglaazuurd, 1 rode wandscherf volledig geglaazuurd, 1 rode bodem standing volledig geglaazuurd	2 ^e helft 13 ^e eeuw – 1 ^e helft 20 ^{ste} eeuw (Late Middeleeuwen -Nieuwe Tijd)

Tijdens de tweede fase van het onderzoek werden 21 fragmenten aangetroffen die, wegens de beperkte informatiewaarde, enkel aan een quickscan werden onderworpen (tabel 3.2).

Het meeste aardewerk valt te dateren tussen de 11^e en de 13^e eeuw.

Tabel 3.2 Quickscan aardewerk fase 2.

Vondst	Spoor	Determinatie	Datering
48	65	1 wand Pingsdorf	11 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
48	65	1 wand Paffrath	11 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
53	73	1 rand Paffrath kogelpot	12 ^e - eerste helft 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
54	75	2 wand Paffrath	11 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
54	75	1 wand late Pingsdorf	2 ^e helft 12 ^e eeuw - eerste helft 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
57	84	1 geknepen standing handgevormd vroeg grijs	11 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
58	49	1 wand roodbakkend met glazuur	14 ^e - 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
58	49	1 wand roodbakkend	13 ^e of 14 ^e eeuw
58	49	1 wand Paffrath	11 ^e – eerste helft 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
58	49	1 wand roodbakkend vergiet	1550-1700
60	63	1 geknepen standing steengoed Siegburg	14 ^e - 15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
60	63	2 wand handgevormd vroeg grijs	11 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
60	63	1 wand Pingsdorf	11 ^e of 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
61	64	1 wand roodbakkend vroeg	14 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
61	64	1 rand roodbakkend vroeg	12 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
61	64	2 wand Pingsdorf	11 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
63	66	1 wand vroeg rood	12 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
63	66	2 wand Pingsdorf	11 ^e - 12 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
64	67	2 wand Paffrath	11 ^e - 13 ^e eeuw (Late Middeleeuwen A)
66	83	1 wand steengoed ongeglazuurd Siegburg	14 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)
66	83	2 wand en oor steengoed Langerwehe	14 ^e -15 ^e eeuw (Late Middeleeuwen B)

3.4.2 Metaal

Tijdens de eerste fase van het archeologisch onderzoek werden twee vondsten aangetroffen, met name een ijzerslak en een spijker, beiden daterend uit de Nieuwe tijd. Ze bieden verder weinig informatie.

Tabel 3.3 Metaalvondsten fase 1

Vondst	Spoor	Metaal	Datering
28	46	1 ijzerslak	Nieuwe tijd
31	47	1 spijker	Nieuwe tijd

Tijdens de tweede fase van het archeologisch onderzoek werden nogmaals twee vondsten aangetroffen (tabel 3.4), meer bepaald een fragment van een ijzeren knijpschaar die te dateren valt in de 14^e en 15^e eeuw (V59, S49) en een indetermineerbaar stripje ijzer (V65, S83).

Tabel 3.4 Metaalvondsten fase 2

Vondst	Spoor	Metaal	Datering
59	49	1 fragment ijzeren knijpschaar	14 ^e -15 ^e eeuw
31	47	1 indetermineerbaar stripje ijzer	Indet.

3.4.3 Dierlijk botmateriaal

Tijdens fase 1 van het archeologisch onderzoek werden 7 fragmenten dierlijk bot aangetroffen die op basis van het PvE enkel op hoofdsoort dienden te worden gedetermineerd. Het betreft de resten van oa. rund en gevogelte. Het botmateriaal is matig tot goed geconserveerd. Op 1 fragment (V11) zijn knaagsporen zichtbaar.

Tabel 3.3 Determinatietabel dierlijk bot

Vondstnr	Context (vak, spoor, laag)	Diersoort	Skeletelement	Zone (fragment, deels, totaal)	Aantal	Zijde	Leeftijd	Conservering	Bewerkingssporen
4	spoor 8	Rund	Dentes P3	Mandibula	1	R		goed	
9	spoor 13	LM ¹³	Indet		1			matig	
11	spoor 13	LM	Indet		1			matig	
11	spoor 13	Rund	Tibia	fragment distale epifyse	1	R		matig	knaagsporen
15	spoor 19	Gevogelte	Vertebra cervicale	grotendeels	1			goed	
37	spoor 1	Kip	Synsacrum en pelvis	grotendeels	1		adult	goed	

3.4.4 Keramisch bouw materiaal en natuursteen (Y.J.W.R. de Rue)

¹³ Large Mammal: groot zoogdier.

In totaal werden tijdens fase 1 van het archeologisch onderzoek 27 fragmenten keramisch bouw materiaal en 2 fragmenten natuursteen verzameld. Twee volledige kloostermoppen werden verder geanalyseerd.

Het voor uitwerking geselecteerde keramische bouw materiaal bestaat uit drie complete kloostermoppen. In de eerste plaats is er de kloostermop uit spoor 2 (vulling 1, vnr 5). Deze baksteen meet 30 x 15,5 x 8 cm. Het is een handgevormde steen met hier en daar sporen van mortel. De steen is niet heel hard, maar ook niet poederig zacht, zoals bij kloostermoppen wel eens kan voorkomen. De steen is compleet en zo goed als niet afgesleten, maar hier en daar is wel het oppervlak afgespleten. Het baksel is ijzerrood, zandig en vrij schoon, maar heeft wel hier en daar natuurlijke kleilenzen.

Afbeelding 13 Kloostermop uit vondstnummer 5.

Afbeelding 14 Kloostermoppen uit vondstnummer 6

Twee kloostermoppen zijn afkomstig uit spoor 9 (vulling 1, vnr 6). Een van de twee is compleet, maar wel in twee stukken gebroken. De afmetingen zijn 30 x 14,5 x 7,5 cm. Het is wederom een handvormsteen. Het baksel is vrij hard. Het oppervlak is ijzerrood. Een verse breuk toont echter een gemêleerd patroon van ijzerrood en witgeel, ook wel appelbloesem genoemd. Dit wijst naast ijzer ook op een zekere concentratie kalk. De klei vertoont hier en daar natuurlijke kleilenzen.

De andere kloostermop uit spoor 9 meet 28 x 13,5 x 6,5 cm. Dit iets kleinere formaat dan bij de kloostermop hierboven is waarschijnlijk te wijten aan de hardere bakking. Ook hier zijn appelbloesemkleuren te zien die wijzen op zowel ijzer als kalk in de klei. De hogere baktemperatuur dan bij de andere kloostermop heeft de kleurschakering echter doen omslaan ten voordele van het witgeel, waardoor het baksel dezelfde kleur heeft als IJselstenen. De hier en daar aanwezige ijzerrijke

kleilenzen zijn door de hoge baktemperatuur veranderd in bruinzwarte pitten. Vijf zijden vertonen sporen van kalkmortel, een strekse kant vertoont sporen van kalkstucwerk.

Op basis van het grote formaat van alle drie de kloostermoppen, zijn ze waarschijnlijk geproduceerd aan het einde van de 13^e eeuw.

Tijdens de tweede fase van het archeologisch onderzoek werden uit het aangetroffen muurwerk S50 twee kloostermoppen verzameld (V44). Ze meten 28x14x7 cm. Ook hier zijn appelbloesemkleuren te zien die wijzen op zowel ijzer als kalk in de klei. Op basis van het grote formaat zijn ze waarschijnlijk geproduceerd aan het einde van de 13e eeuw.

3.4.5 Glas

Er werd tijdens fase 1 één glasfragment verzameld, daterend uit de Nieuwe Tijd. Gezien de beperkte informatieve waarde, is dit fragment niet verder uitgewerkt.

3.4.6 Verbrande klei

Tijdens fase 2 van het archeologisch onderzoek werden in de sloot S49 die aan het einde van de 15e eeuw was gedempt en in de moesbedden S64 tem S74 daterend uit de late Middeleeuwen A in totaal 30 fragmenten verbrande klei aangetroffen. De twijgen/vlechtwerkwanden van vroege en laatmiddeleeuwse gebouwen werden besmeerd met klei/leem om het oppervlak te dichtten. Ook bestonden de vloeren van deze houten gebouwen dikwijls uit leem/klei. Op een groot aantal fragmenten zijn indrukken van plantenresten zichtbaar.

3.4.7 Monsternamen: palynologische en macrobotanisch onderzoek

Tijdens fase 1 van het onderzoek werden 3 pollenbakken geslagen en 3 monsters ten behoeve van macrobotanisch onderzoek verzameld. Na overleg met het bevoegd gezag, werd beslist om het macrobotanisch monster uit de onderste vulling van de gracht (V40) te laten waarderen (zie bijlage 4). Uit de waardering bleek dat het monster zeer geschikt was voor verdere analyse, welke meer inzicht kan geven in de lokale vegetatie alsook de lokale voedingseconomie van de voormalige bewoners van Domburg. Tevens bevatte het monster voldoende geschikte botanische macroresten van landplanten voor een 14C-datering. Het bevoegde gezag besliste evenwel geen verdere analyse op het monster te laten uitvoeren

Monster 40 bevat veel botanische macroresten en is zeer soortenrijk. Vrijwel alle aanwezige resten zijn onverkoold. Een groot deel is afkomstig van natuurlijke vegetatie (wilde planten) van tal van vegetatietypen. Planten van natte plekken, zoals oevers en water, domineren het zaden spectrum van monster 40. Bovendien zijn veel resten van aquatische dieren, zoals dansmuggen (Chironomidae) aangetroffen, hetgeen erop lijkt te duiden dat het hier een waterhoudend spoor betreft.

Naast resten van wilde planten, zijn ook zaden van gebruiksgewassen duidelijk in dit monster aanwezig. Bij het inventariserend onderzoek zijn resten van vlas/lijnzaad (*Linum usitatissimum*) gevonden (zowel zaad als een kapsel), evenals van zwarte mosterd (*Brassica nigra*), koolzaad/raapzaad (*Brassica napus/rapa*), hennep (*Cannabis sativa*) en boekweit (*Fagopyrum esculentum*)..

4 Synthese

Tijdens het onderzoek zijn in zes werkputten verschillende bewoningssporen aangetroffen die dateren tussen de IJzertijd en Nieuwe Tijd.

Het oudste spoor is aangetroffen in de top van het veen. Het betreft een greppel (S17) aangetroffen in de top van het veen. Deze greppel wordt door latere afzettingen van het Laagpakket van Walcheren afgedekt. In de vulling van de greppel is geen vondstmateriaal aangetroffen. De greppel kan enkel op basis van de stratigrafie gedateerd worden tussen de IJzertijd en Vroege Middeleeuwen. De top van de greppel is aangetroffen op 1,60 meter beneden maaiveld (ca. 1,18 meter -NAP). De functie van deze greppel, perceels-, erf –of afwateringsgreppel, kan op basis van de huidige resultaten niet worden achterhaald. In overleg met de bevoegde overheid is hier geen verder onderzoek naar gedaan.

Tot een tweede fase behoren de sporen die zijn toegeschreven aan de Late Middeleeuwen. Deze sporen zijn in alle werkputten aangetroffen.

Werkputten 1,3 en 4 bevatten resten van een omgracht terrein met centraal een bakstenen fundering (S2 en 4 – zie bijlage 7). Het binnenterrein heeft een totale oppervlakte van 435 m². Centraal op het binnenterrein zijn resten van een rechthoekige fundering aangetroffen. De fundering kon op basis van de resultaten van het geofysisch onderzoek volledig worden afgebakend en heeft als afmetingen 16,8 meter (lengte) bij 8 meter (breedte). De fundering is opgebouwd uit rode kloostermoppen gepakt met klei. Een deel van deze fundering is in situ bewaard (S2), de rest van de fundering is uitgebroken (S4). In werkput 1 lijkt een uitsparing aanwezig te zijn tussen de twee hoekpunten. Hierdoor kan de hypothese geopperd worden dat de hoeken van de fundering door middel van grondbogen met elkaar verbonden zijn. Echter omdat de fundering niet volledig is onderzocht, dient dit door verder onderzoek met zekerheid te worden vastgesteld. De fundering is door de afzettingen van het Laagpakket van Walcheren in de top van het Hollandveen ingegraven. Voor de afwerking van de fundering is de insteek opgevuld met schoon zand (S5 en 6).

De bovenbouw van het voormalige gebouw bestond (deels) uit baksteen. Getuige hiervan is een muurfragment aangetroffen aan de binnenzijde van de gracht in het westelijke deel van werkput 1 (S9). Deze muur is opgebouwd uit kloostermoppen met trasmortel.

In het profiel zijn naast of op de fundering geen antropogene ophoogpakketten waargenomen. Echter wanneer wordt gekeken naar de maaiveldhoogtes, dan daalt het maaiveld vanaf de buitenzijde van de gracht richting het midden van het binnenterrein (zie bijlage 8). Hierdoor is het binnenterrein circa 40 tot 50 centimeter lager gelegen dan het gebied buiten de gracht. Mogelijk is bij het af- en uitbreken van het gebouw de gracht opgevuld met de ophooglagen van het binnenterrein. De gracht (S1) kon door middel van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek en het geofysisch onderzoek worden afgebakend. De gracht heeft een meer ovale vorm, waardoor de breedte van de gracht varieert tussen 10 en 17 meter. Aan de binnenzijde van de gracht is een dik pakket los puin aanwezig. Mogelijk bevatte de gracht aan de binnenzijde oorspronkelijk reeds een puinpakket, ter versteviging van het binnenterrein. De kans is klein dat het puin langs de helling naar beneden is gerold, gezien de hoeveelheid puin sterk daalt naar de onderzijde van de gracht en het pakket ook smaller wordt. Indien het puin langs de helling naar beneden zou zijn gerold, zou het puinpakket net groter moeten zijn aan de onderzijde. Op basis van de resultaten is niet duidelijk of het binnenterrein via een brug te bereiken was.

Op basis van de aangetroffen bakstenen en enkele fragmenten aardewerk kunnen deze sporen worden gedateerd aan het einde van de 13^e eeuw (Late Middeleeuwen).

In werkput 3 zijn enkele kuilen vastgesteld. Twee kuilen bevinden zich net aan de binnenzijde van de gracht. In de noordwesthoek, buiten het omgrachte terrein, is een ovale kuil aanwezig met een grote hoeveelheid verbrande baksteen. Mogelijk betreft het hier een baksteenoven. Op basis van de stratigrafie en een enkele vondst dateren deze kuilen uit de 12^e – 13^e eeuw en kunnen deze tot dezelfde fase worden toegeschreven van het omgracht terrein.

Ten noorden van deze locatie zijn in werkput 5 in de cultuurlaag en de moesbedden een grote hoeveelheid verbrande klei aangetroffen en aardewerk daterend tussen de 11^e en de vroege 14^e eeuw. Deze datering maakt dat deze vondsten ofwel tot dezelfde behoren dan de sporen aangetroffen in werkputten 1,3 en 4 of tot een eerdere fase. Specialistisch onderzoek van deze verbrande leem toonde aan dat indrukken van twijgen en/of takken te zien zijn. Dit betekent dat op deze locatie huizen hebben gestaan met wanden bestaande uit vlechtwerk, bestreken met klei (zie afbeelding 15).

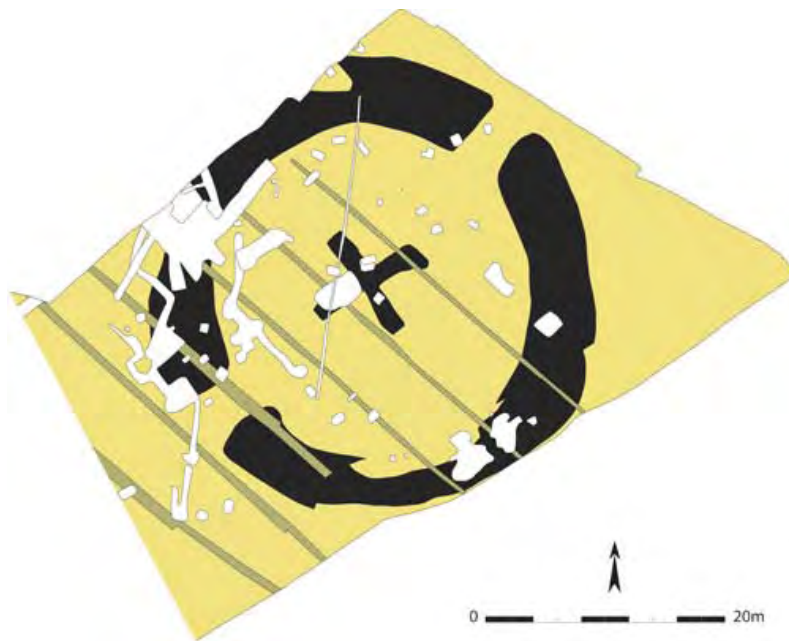
Afbeelding 15 Afbeelding van een wand opgebouwd uit vlechtwerk en bezet met hutteleem. Bron: www.exsitu.be

In werkput 5 is een tweede bakstenen fundering aangetroffen. Deze fundering is opgebouwd uit dezelfde bakstenen als in de fundering aangetroffen in werkput 1. De volledige constructie waartoe deze fundering behoorde, is niet bekend. Ook op basis van de resultaten van het geofysisch onderzoek is het niet mogelijk om het oorspronkelijke gebouw af te bakenen. De ligging van deze fundering, parallel aan de sloot S49, maakt dat het mogelijk is dat het om een bruggenhoofd gaat. De brug zou dan een zuidwest – noordoost oriëntatie hebben gehad, dwars over de sloot heen. De noordoostzijde van de brug is tijdens het huidige onderzoek niet aangetroffen. Deze zijde van de brug is namelijk buiten de proefsleuven gesitueerd. In de proefsleuven, ter hoogte van de fundering zijn echter geen sporen (karrensporen, kiezels, greppels) aangetroffen die in verband kunnen worden gebracht met een weg. Het gebruik van hetzelfde bouw materiaal doet vermoeden dat de bakstenen structuur tot dezelfde fase behoort dan de structuur in werkput 1. Echter dient rekening gehouden te worden met hergebruik. Gezien de structuur in werkput 1 is afgebroken en deels zelfs uitgebroken is het mogelijk dat een deel van het bouw materiaal is hergebruikt voor de bouw van de structuur in werkput 5. Ter hoogte van deze locatie in werkput 5 zijn nog enkele kuilen, sporen van akkerbouw en

greppels vastgesteld die op basis van het aangetroffen aardewerk in de 11^e – 13^e eeuw kunnen gedateerd worden.

In werkput 2, ten westen van de omgrachte locatie, zijn twee greppels aangetroffen. Op basis van de stratigrafie en het aangetroffen aardewerk kunnen deze sporen in de 12^e – 13^e eeuw worden gedateerd.

Vergelijkbare, goed gedocumenteerde sites zijn schaars in Zeeland. Op basis van de resultaten werd het snel duidelijk dat het omgracht terrein een motteterrein is met een bakstenen toren daterend aan het einde van de 13^e eeuw. Even werd gedacht aan een mogelijke molen. Dit door de afwezigheid van een duidelijke opgeworpen heuvel die typerend is voor deze mottes. Wanneer vergeleken wordt met een voorbeeld uit een opgraving in Gent, blijkt al snel dat de fundering van beide verschillen. Op de site The Loop in Gent is een laat middeleeuwse molen opgegraven (zie afbeelding 16). De plattegrond van deze constructie vormt een kruis met daarrond een gracht die aan twee zijden is onderbroken. De site te Domburg bevat echter een rechthoekige fundering op het binnenterrein. De gracht rondom deze fundering lijkt nergens onderbroken te zijn. Echter verder onderzoek is hiervoor noodzakelijk.

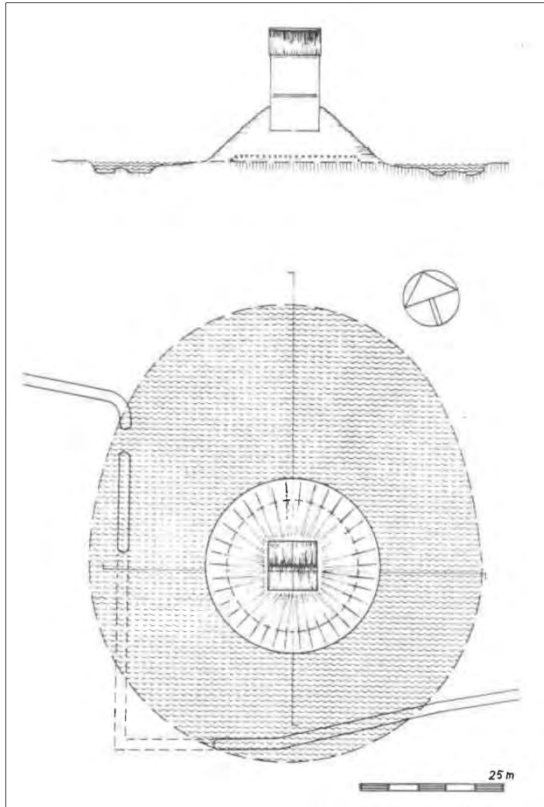

Afbeelding 16 Afbeelding plattegrond van de laat middeleeuwse molen van de site The Loop te Gent (België).
Bron: <http://www.archeotheloop.be/vollemiddeleeuwen.html>

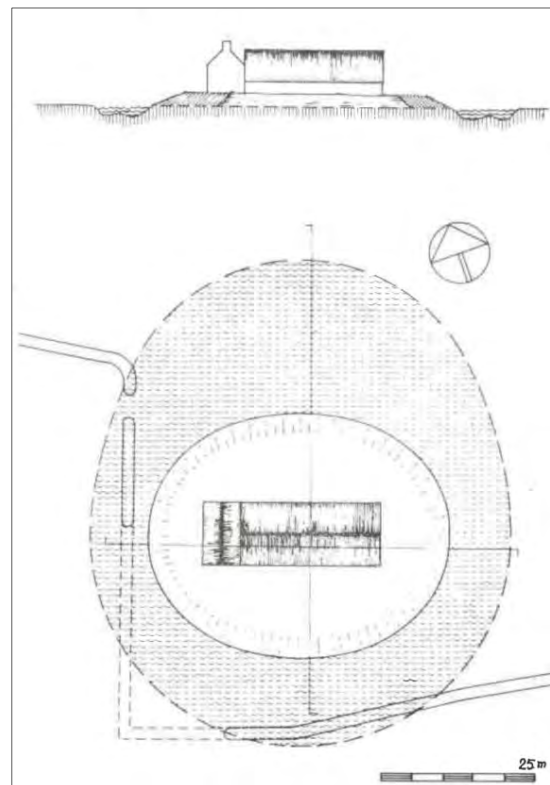
Voorlopig wordt opnieuw de hypothese geopperd van een motteterrein waarbij de antropogene ophooglagen volledig afgegraven zijn voor de afbraak van het gebouw. In de eerste helft van de 13^e eeuw komen vaker kleine mottes voor die deel uitmaken van een moated site. Later komen bakstenen torens voor al dan niet met een eigen gracht. Een voorbeeld hiervan is de site te Zwartewaai. De site kon goed gedateerd worden op basis van een overstroming tijdens de bouw van de motte in 1214 (zie afbeelding 17). De motte was ongeveer 8 meter hoog, maar de toren verdween rond 1300, mogelijk als gevolg van de oorlog in 1304. Ongeveer 35 jaar later werd de motte genivelleerd, waardoor de gracht versmalde. Op het binnenterrein werd een bakstenen huis gebouwd die in 1418 werd vernield (zie afbeelding 18).

In Heenvliet zijn vier sites bekend waarvan de oudste dateert uit 1220. Deze bevatte een motte met als afmetingen 20 bij 30 meter. In het midden van de 14^e eeuw werd het binnenterrein uitgebreid tot

een cirkel met een diameter van 47 meter met hierrond een 20 meter brede gracht. Parallel aan de gracht werd een wal opgeworpen met torens en een poorthuis. Een tweede site met als afmetingen 15 bij 15 meter dateert uit het midden van de 13^e eeuw. Deze bevatte een bakstenen toren die kort na 1300 verdween. Zestig jaar later wordt het binnenterrein uitgebreid ten koste van de oorspronkelijke gracht. Op het binnenterrein wordt een bakstenen huis gebouwd die rond 1418 wordt vernield.¹⁴

Afbeelding 17 Zwartewaal, moated site in 1250. Bron: Hoek, C., 1981, fig. 7.8, 183.

Afbeelding 18 Zwartewaal, moated site in 1400. Bron: Hoek, C., 1981, fig. 7.9, 183.

¹⁴ Hoek, 1981, 182 – 185.

Iets dichterbij de huidige site van Domburg is de tussen 1957 en 1961 opgegraven “berg van Troje” te Borsele.¹⁵ Tijdens de opgraving is ook op deze site een bakstenen fundering vastgesteld die dateert uit de 13^e eeuw en aan het begin van de 14^e eeuw verdween.¹⁶ Het verdwijnen van een deel van de mottes houdt waarschijnlijk verband met een centralisatie van de macht na circa 1300. Tot circa 1300 is Zeeland namelijk het strijdtoneel waar de graven van Holland en Vlaanderen hun onderlinge meningsverschillen beslechtten. Vanaf circa 1300 vond er een stabilisatie van de machtsverhoudingen plaats. In deze nieuwe politieke setting was er geen plaats meer voor (semi-) autonome lokale ambachtsheren. Zij raakten hun machtspositie grotendeels kwijt en ook de symbolen van hun macht en status, de motteversterkingen, werden ontmanteld. De overgebleven motteversterkingen fungeerden vanaf die tijd vooral als statussymbolen van de adellijke elite. Een militair-strategische functie hadden ze –er van uitgaande dat ze deze in de voorgaande periode in zekere zin wel vervulden – niet meer. In een aantal gevallen werd later op of in de directe nabijheid van het mottecomplex een al dan niet omgrachte boerderij gebouwd.¹⁷ De aangetroffen laatmiddeleeuwse sporen en structuren bij het huidige proefsleuvenonderzoek passen in deze tijdsperiode waarbij in de 13^e eeuw mottes worden opgericht met een bakstenen toren. Mogelijk is ook hier de toren vernield aan het begin van de 14^e eeuw. Op basis van de huidige resultaten kan niet met zekerheid worden gesteld dat de bakstenen fundering (werkput 5) ten noorden van de motte eveneens tot de 13^e eeuwse fase kan worden toegeschreven of dat deze dateert uit de periode na de motte waarbij een boerderij wordt gebouwd in de directe nabijheid van het mottecomplex. Vergelijkbare sites laten namelijk zien dat na het nivelleren van de motte vaak in de 14e eeuw opnieuw bebouwing verschijnt op of in de directe nabijheid van de 13e eeuwse motte.

Ten noorden van deze motte zijn mogelijk één of meerdere houten huizen opgetrokken in hutteleem gesitueerd. Het is niet duidelijk of deze huizen tot dezelfde fase behoren dan de 13e eeuwse motte of uit een eerdere periode dateren. Vondstmateriaal dateert namelijk terug tot de 11e eeuw. Het is mogelijk dat in een fase voor deze motte een nederzetting aanwezig was bestaande uit één of meerdere huizen. In de directe omgeving van het plangebied zijn ten noordwesten van de huidige site zijn bij onderzoek in 2000 en 2001 nederzettingssporen aangetroffen die dateren in de Late Middeleeuwen van vóór de 13e eeuwse motte.

Tot een laatste fase kunnen de greppels uit werkputten 1, 5 en 6 worden toegeschreven (S34, 49, 53, 56, 57, 59, 76 en 81) en de kuil S48 uit werkput 4. De greppel S49 bevat aardewerk daterend tussen de 14^e en 16^e eeuw. De greppels S76 en 81 bevatten geen vondstmateriaal. Op basis van de stratigrafie daterend deze greppels tussen de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Op basis van de huidige resultaten kan de functie van deze greppels niet met zekerheid worden bepaald. Mogelijk betreffen het een erf- of perceelsgreppels. Enkel de greppel S59 kan op basis van projecties op oude kaarten aan het einde van de 19^e eeuw en het begin van de 20ste eeuw worden gedateerd. Het betreft een perceelsgreppel. De functie van de kuil in werkput 4 kan niet worden achterhaald op basis van het proefsleuvenonderzoek. Op basis van het aardewerk aangetroffen bij de aanleg van de werkput dateert deze kuil uit de Nieuwe Tijd.

¹⁵ Oele, 1988.

¹⁶ Archis3: Vondstmelding 2714353100

¹⁷ Doesburg et al, 24.

5 Beantwoording onderzoeksvragen

1. Zijn binnen het plangebied archeologische sporen aanwezig? Zo ja, bespreek de horizontale c.q. verticale spreiding van de aanwezige archeologische sporen.

Binnen het plangebied zijn archeologische sporen aanwezig die kunnen worden ingedeeld in drie fasen:

- IJzertijd-Romeinse tijd: ontwateringsgreppel in werkput 2, vlak 2 op ca. 1,4 meter beneden maaiveld (ca. 1,20 m-NAP).
- Late Middeleeuwen (11^e – 13^e eeuw): losse kuilen, greppels en moesbedden die op basis van de stratigrafie en de vondsten gedateerd kunnen worden tussen de 11^e en de 13^e eeuw. Deze sporen zijn aangetroffen onder de bouwvoor op circa 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,60 m-NAP).
- Late Middeleeuwen (13^e-14^e eeuw): onmiddellijke onder de bouwvoor, op ca. 0,30 meter beneden maaiveld (ca. 0,60 m-NAP) werden in de werkputten 1, 2, 3, 4, 5 en 6 sporen en vondsten aangetroffen die gedateerd kunnen worden in de Volle en Late Middeleeuwen. Het betreft hier de restanten van een motte, een bakstenen fundering mogelijk van een bruggenhoofd of een boerderij (al dan niet uit dezelfde fase dan de motte) en nederzettingssporen in de vorm van kuilen en mogelijk een baksteenoven. Op basis van de aangetroffen fragmenten verbande klei is het mogelijk dat tijdens deze fase (en/ of de vorige fase) structuren in houtbouw aanwezig waren aan de noordwestzijde van het plangebied.
- Nieuwe Tijd: in werkputten 2, 4, 5 en 6 zijn greppels en één kuil aangetroffen op circa 0,50 tot 0,70 meter beneden maaiveld (respectievelijk 0,47 tot 0,70 meter –NAP). Deze sporen kunnen op basis van het aangetroffen aardewerk of de stratigrafie gedateerd worden in de Nieuwe Tijd. De functie van de greppels is over het algemeen onduidelijk. Mogelijk betreffen het erf- of perceelsgreppels. De greppels S34 en 59 betreffen met zekerheid perceelsgreppels, dit op basis van projecties op oude kaarten. De functie van de overige greppels kan niet met zekerheid worden achterhaald. Deze greppels worden niet weergegeven op de beschikbare kaarten uit de 2^e helft van de 19^e eeuw en later. De functie van de kuil S48 uit werkput 4 kan eveneens niet met zekerheid worden bepaald. Deze kuil is op basis van het aangetroffen aardewerk bij aanleg vlak gedateerd in de Nieuwe tijd.

2. Wat is de aard van de aangetroffen sporen / structuren? Bespreek de datering en fasering van de aangetroffen structuren.

Zie hierboven.

3. Werden er cultuur- en/of leeflagen aangetroffen? Zo ja, bespreek.

In werkput 2 werd er onder de bouwvoor een cultuurlaag aangetroffen die gedateerd kan worden in de Middeleeuwen.¹⁸ De laag en eronder aangetroffen sporen worden geïnterpreteerd als de resten van laatmiddeleeuwse bewoning. In werkput 3 werden onder de bouwvoor nederzettingssporen aangetroffen in de vorm van kuilen, daterend uit de Volle en Late Middeleeuwen. In werkput 4

werden ten zuiden van de contouren van de gracht enkel vondsten aangetroffen daterend uit de Nieuwe en Nieuwste tijd, de welke geïnterpreteerd zijn als nederzettingsafval dat terecht is gekomen op de akkers.

In de werkputten 5 en 6 werd onder de bouwvoor een laatmiddeleeuwse cultuurlaag aangetroffen, met eronder in werkput 5 sporen van laatmiddeleeuwse bewoning en in werkput 6 voornamelijk sporen van laatmiddeleeuwse landbewerking (moesbedden).

4. Werden resten van een boerderij of erf uit de Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd aangetroffen? Zo ja, bespreek de structuren en eventuele fasering?

De vooropgestelde verwachting voor het aantreffen van een boerderij of erf uit de Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd ter hoogte van werkput 2 werd niet ingelost. Echter ten noordoosten van deze werkput werd in werkput 5 een fragment van een bakstenen fundering aangetroffen. Op basis van het bouw materiaal kan deze fundering in de Late Middeleeuwen (13^e – 14^e eeuw) worden gedateerd. Mogelijk betreffen het resten van een laat middeleeuwse boerderij. Op basis van de huidige resultaten is het verband met de cirkelvormige structuur ten zuiden van werkput 5 niet volledig duidelijk. Er dient rekening te worden gehouden met herbruik van het materiaal, waardoor deze fundering tot een latere fase behoort. Vergelijkbare sites laten zien dat na het verdwijnen van de 13^e eeuwse mottes in de directe nabijheid een boerderij wordt gebouwd. Verder onderzoek kan meer informatie bieden over de fasering en relatie tussen deze sporen en structuren.

In werkputten 1, 3 en 4 werden resten aangetroffen van een omgracht motteterrein. Centraal op het binnenterrein is een bakstenen fundering aangetroffen. De bovenbouw bestond deels of volledig uit baksteen. Getuige hiervan is een fragment van een omgevallen bakstenen muur aangetroffen in het profiel van de gracht. Deze motte kan op basis van het bouw materiaal en vergelijkbare sites gedateerd worden in de 13^e eeuw. Ten noorden van deze motte zijn in de cultuurlaag en enkele kuilen een grote hoeveelheid hutteleem en 11^e- vroege 14^e eeuws aardewerk aangetroffen. Dit wijst op de aanwezigheid van huizen opgetrokken in hout in de directe omgeving van de 13^e eeuwse motte. Wat het verband is tussen beide is echter niet duidelijk op basis van het huidige onderzoek.

5. Wat betekent de cirkelvormige structuur en de vierkante bakstenen fundering? Wat is de relatie met elkaar? Zijn binnen of rondom deze structuren andere archeologische sporen aangetroffen die met één of beide structuren in verband kunnen worden gebracht?

De cirkelvormige structuur met rechthoekige bakstenen fundering behoren tot een 13e eeuwse motte. De gracht heeft een ovale vorm met een variërende breedte tussen 10 en 17 meter. De diepte van de gracht bedraagt circa 2 meter. Deze gracht is voornamelijk gevuld met bouwpuin (oa muurfragment). Centraal op het binnenterrein (grootte circa 435 m²) is een rechthoekige fundering vastgesteld. Deze heeft een lengte van 16,8 meter en een breedte van 8 meter. De fundering bestaat uit rode kloostermoppen (30 x 14 x 7,5 cm) gepakt met klei. In het profiel zijn geen antropogene lagen vastgesteld. Echter de hoogte van het maaiveld daalt circa 40 tot 50 centimeter van buiten de gracht naar het binnenterrein toe. Hierdoor kan geopperd worden dat bij de afbraak van het gebouw op het binnenterrein de oorspronkelijk aanwezige antropogene lagen zijn gebruikt voor het dempen van de gracht. Op basis van vergelijkbare sites gaat het hier om een 13^e eeuwse motte met centraal een gebouw deels of volledig opgetrokken in baksteen. Deze motte is mogelijk aan het begin van de 14^e eeuw volledig ontmanteld als gevolg van verschuivende machtsverhoudingen.

6. Bespreek de geologische opbouw en/of archeologische stratigrafie binnen het plangebied en koppel de aangetroffen structuren hieraan. Illustreer middels profieltekening en/of – foto.

De ondergrond bestaat in de werkputten 1 tem 5 uit een cultuurlaag (muv werkput 1) op afzettingen van het Laagpakket van Walcheren op afzettingen behorende tot het Hollandveen laagpakket op afzettingen van het Laagpakket van Wormer. In werkput 6 werden oude stuifduingronden aangetroffen.

7. Koppel de onderzoeksresultaten terug naar het vooronderzoek en het opgestelde archeologische verwachtingsmodel. Bespreek de aangetroffen structuren in relatie tot de bekende historische informatie en oud kaartmateriaal.

De vol- en laatmiddeleeuwse structuren kunnen niet direct gekoppeld worden aan historische informatie. Echter op basis van vergelijkbare sites, het gebruikte bouwmateriaal en het vondstmateriaal kunnen de structuren gedateerd worden in de 13^e – 14^e eeuw. Gedurende deze periode komen mottes voor die aan het begin van de 14^e eeuw worden afgebroken als gevolg van de centralisering van de macht. Het feit dat de motte niet wordt weergegeven op kaarten vanaf de 16^e eeuw laat zien dat deze structuren op dat ogenblik verdwenen waren.

8. Bespreek de gaafheid van de vindplaats en de conserveringstoestand van metaal, organisch en ecologisch materiaal. Is de stratigrafie binnen het plangebied intact of zijn (grote) verstoringen aanwezig?

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn zeer weinig metaalvondsten aangetroffen. Organisch materiaal werd niet aangetroffen. Wel zijn enkele monsters genomen ten behoeve van macrobotanisch onderzoek. Het gewaardeerde macrobotanische monster uit de ringgracht bevatte veel botanische macroresten en is zeer soortenrijk. Vrijwel alle aanwezige resten zijn onverkoold. Een groot deel is afkomstig van natuurlijke vegetatie (wilde planten) van tal van vegetatietypen. Planten van natte plekken, zoals oevers en water, domineren het zaden spectrum van monster 40. Bovendien zijn veel resten van aquatische dieren, zoals dansmuggen (Chironomidae) aangetroffen. Naast resten van wilde planten, zijn ook zaden van gebruiksgewassen duidelijk in dit monster aanwezig. Bij het inventariserend onderzoek zijn resten van vlas/lijnzaad (*Linum usitatissimum*) gevonden (zowel zaad als een kapsel), evenals van zwarte mosterd (*Brassica nigra*), koolzaad/raapzaad (*Brassica napus/rapa*), hennep (*Cannabis sativa*) en boekweit (*Fagopyrum esculentum*).

De stratigrafie binnen het plangebied is vrijwel intact met uitzondering van de bomkraters uit de Tweede Wereldoorlog. Deze kraters zijn dankzij het geofysisch onderzoek goed in kaart gebracht. Het aantreffen van de laat middeleeuwse sporen laat zien dat de vindplaatsen goed bewaard zijn. Het onderliggende veenniveau is eveneens intact bewaard. Dit niveau bevat net als de top van het Laagpakket van Walcheren sporen van bewoning.

9. Zijn er binnen het plangebied behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig? Bespreek de waardering conform KNA.

Binnen het plangebied zijn behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig. Het betreft vol- en laatmiddeleeuwse bewoningssporen. Het gaat hier om een motte en ten noorden een tweede bewoningslocatie. Momenteel kunnen deze nog niet met absolute zekerheid met elkaar in relatie worden gebracht. Voor de waardering, zie hoofdstuk 6.

10. Wat is het selectieadvies? Wordt vervolgonderzoek binnen het plangebied noodzakelijk geacht? Kunnen op basis van huidig onderzoek aanbevelingen gedaan worden voor toekomstig onderzoek in de omgeving van het plangebied?

De aangetroffen sporen in de werkputten 1 tot en met 6 zijn als behoudenswaardig gewaardeerd. Het gaat dan meer bepaald om de resten van de motte in de werkputten 1, 3 en 4 (S2 tem 9), de omgrachting rondom deze motte in de werkputten 1, 3 en 4 (S20, S26, S27, S43 en S44) alsook de bewoningssporen aan de voet van de motte ten noorden en ten westen van werkput 1 in de werkputten 2, 3, 5 en 6 (S11 tem S16 en S28 tem S33; S49, S50, S62 tem S74).

Naar aanleiding van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek fase 1 heeft onmiddellijk na het onderzoek overleg plaatsgevonden tussen de opdrachtgever en het bevoegd gezag. Ten zuiden van de motte in werkput 4 werden geen behoudenswaardige archeologische sporen aangetroffen, waarop de bevoegde overheid besloten heeft dat de dubbelbestemming archeologie kon komen te vervallen.

Voor het noordelijk deel van de onderzoekslocatie is aangetoond dat er behoudenswaardige (en belangrijke) archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Bovendien werden in dit noordelijke deel verder geen proefsleuven gegraven en bestond de verwachting dat de vindplaats zich hier verder uitstrekte. Om deze reden werd geadviseerd in het nieuwe bestemmingsplan een dubbelbestemming waarde archeologie op te nemen en bij bodemingrepen dieper dan 0,30 meter beneden maaiveld vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving uit te voeren.

Naar aanleiding van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek fase 1 werd het inrichtingsplan drastisch hertekend waarbij de voormalige motte opnieuw een prominente rol speelt. Tijdens het hierop volgende aanvullende proefsleuvenonderzoek (fase 2) werd aangetoond dat de vindplaats zich inderdaad verder uitstrekt, wellicht over het hele noordelijke deel van het plangebied (en bij uitbreiding richting het oosten, waar op het Simnia terrein resten werden vastgesteld). Vanaf een diepte van ca. 0,30 meter beneden maaiveld werden nederzettingssporen aangetroffen die behoren tot een tweede laatmiddeleeuwse bewoningslocatie. Naar aanleiding van de resultaten van dit aanvullende proefsleuvenonderzoek fase 2 blijft het advies om de dubbelbestemming archeologie op te nemen in het bestemmingsplan nog steeds gehandhaafd.

Indien op het noordelijk deel van de onderzoekslocatie ingrepen plaats vinden die dieper reiken dan 0,30 meter beneden maaiveld wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving noodzakelijk geacht.

Naar aanleiding van dit advies heeft overleg plaatsgevonden met opdrachtgever en bevoegde overheid. De opdrachtgever heeft na grondig afwegen van verschillende scenario's besloten om planaanpassing door middel van ophoging van het maaiveld toe te passen. Op die manier zullen de geplande bodemingrepen niet reiken tot in de archeologische sporenniveaus en wordt behoud in situ gegarandeerd. In het bestemmingsplan wordt ter hoogte van de noordelijke bouwkavels een vrijstellingsgrens van 5 vierkante meter opgenomen en ter hoogte van de motte een vrijstellingsgrens van 0 vierkante meter opgenomen waardoor alle vergunningplichtige bodemingrepen ter beoordeling en toetsing aan de bevoegde overheid dienen te worden voorgelegd en de archeologische resten een degelijke bescherming kennen. De Walcherse Archeologische Dienst kan dan een weloverwogen besluit nemen of, en onder welke vorm en intensiteit, vervolgonderzoek dient te worden uitgevoerd.

6 Waardering van de vindplaatsen

Zijn binnen het onderzoeksgebied behoudenswaardige vindplaatsen aanwezig?

Binnen het plangebied is een behoudenswaardige vindplaats aanwezig. Het betreft vol- en laatmiddeleeuwse bewoningssporen. Deze bewoningssporen betreffen een motte en een tweede bewoningslocatie ten noorden hiervan.

Besprek de waardering conform waarderingstabel in de KNA per onderscheiden vindplaats.

Het waarderen van een vindplaats in overeenstemming met de KNA 3.3, deelproces Waarderen (VSo6), houdt in dat de kwaliteit van het bodemarchief wordt bepaald. Het vaststellen van de kwaliteit geschiedt op basis van belevingsaspecten, fysieke kwaliteit en inhoudelijke waarde. Aan elke waarde kunnen punten worden toegekend. De score loopt van 1 tot en met 3 (1 staat voor laag, 2 voor middelhoog en 3 voor hoog). Ook kan een criterium niet van toepassing zijn. In dat geval wordt er niet gescoord.

Bij de waarde 'beleving' wordt nagegaan of een vindplaats vanwege zijn belevingswaarde, op basis van zijn schoonheid of herinneringswaarde behoudenswaardig is. Wanneer de fysieke kwaliteit meer dan vijf punten scoort wordt de vindplaats als behoudenswaardig aangemerkt. Bij de fysieke waardebeoordeling van een vindplaats wordt getoetst op basis van 'gaafheid' en 'conservering'. Bij de inhoudelijke criteria wordt de vindplaats gewaardeerd op wetenschappelijk belang. Deze wetenschappelijke waarde wordt gemeten aan de hand van zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde. Zo kunnen vindplaatsen die middelmatig tot laag scoren op fysieke kwaliteit toch behoudenswaardig zijn op basis van hun grote inhoudelijke belang, wanneer zij zeven punten of meer scoren. Bij vindplaatsen met een lagere inhoudelijke waardering wordt vervolgens nagegaan of het criterium representativiteit van toepassing is. Zo ja, dan kan een voorstel worden gedaan om de vindplaats als behoudenswaardig aan te merken.

De vindplaats wordt op basis van de criteria, zoals bepaald in het deelproces Waarderen (VSo6) in de KNA 3.3, behoudenswaardig geacht op basis van inhoudelijke kwaliteit.

Hierna volgt de waardering op basis van de onderzoeksresultaten:

Waarden	Criteria	Scores		
		Hoog	Midden	Laag
Beleving	Schoonheid	Niet van toepassing		
	Herinneringswaarde	Niet van toepassing		
Fysieke kwaliteit	Gaafheid		2	
	Conservering		2	
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	3		
	Informatiewaarde	3		
	Ensemblewaarde		2	
	Representativiteit	Niet van toepassing		

Een **waardering op basis van belevingsaspecten** levert geen score op. Het criterium 'schoonheid' is niet van toepassing, omdat er geen sprake is van een zichtbaar landschapselement. Ook het belevingsaspect 'herinneringswaarde' is niet relevant omdat er geen directe relatie is met een

historische gebeurtenis. De locatie speelt geen rol in een beleving van het landschap en er is geen sprake van een sage of legende waarin deze locatie een rol speelt.

Een **waardering op basis van fysieke criteria** levert een totaalscore van 4 punten op. De 'gaafheid' van de vindplaats wordt als gemiddeld beschouwd (4 punten). De aangetroffen sporen zijn goed bewaard. Op het binnenterrein is de ingegraven bakstenen fundering van een verdedigingstoren bewaard. Het uitbraakspoor S4 wijst er op dat de kostbare bakstenen in het verleden deels reeds zijn uitgebroken voor herbruik. Aan de voet van de heuvel werden nederzettingssporen aangetroffen in de vorm van greppels en kuilen. Op dit deel van het plangebied kunnen nog bewoningssporen worden aangetroffen in de vorm van oa. huisplattegronden en waterputten. De verstoringen (bomkraters) zijn beperkt gebleven. Verder hebben geen diepgaande verstoringen plaatsgevonden aangezien het terrein reeds enkele eeuwen in gebruik is als bouwland.

Bij het criterium 'gaafheid' is ook gekeken naar de stabiliteit van de fysische omgeving. De grondwaterstand werd aangetroffen op de overgang van het Laagpakket van Walcheren naar het Hollandveen Laagpakket. De middeleeuwse nederzettingssporen bevinden zich boven de permanente grondwaterstand. Organisch materiaal is om die reden enkel bewaard gebleven in dieperliggende sporen. Hoewel weinig vondstmateriaal werd aangetroffen is de conservering van het vondstmateriaal goed. De goede conservering van het organisch materiaal in de diepere, anaerobe lagen (wilde planten en cultuurgewassen in de gracht) maakt dat een gemiddelde score kan worden toegekend (2 punten).

Op basis van deze criteria is de vindplaats niet behoudenswaardig (4 punten). Pas vanaf 5 punten is een vindplaats behoudenswaardig. Indien de score van de fysieke kwaliteit minder dan 5 punten is, kan de vindplaats alsnog op inhoudelijke kwaliteit behoudenswaardig zijn indien de totaalscore van de inhoudelijke kwaliteit hoger is dan 7 punten.

Een **waardering op basis van inhoudelijke criteria** levert een totaalscore van 8 punten op. De 'zeldzaamheid' van de vindplaats wordt hoog gewaardeerd (3 punten). Nederzettingssporen en huisplaatsen uit de middeleeuwen en in het bijzonder een motte zijn in Domburg schaars.

Wat de vindplaats uit het onderzoek zeldzaam maakt, is het feit dat door het ontbreken van historische bronnen er geen kennis was over het bestaan van deze heuvel en deze als relict niet meer zichtbaar is in het landschap. Om die reden wordt op informatiewaarde hoog gescoord (3 punten).

Er waren in Zeeland ooit zo'n 170 vliedbergen, tegenwoordig zijn er nog 40 vliedbergen terug te vinden in het landschap. De meeste zijn gelegen op Walcheren en Zuid-Beveland. Enkele vliedbergen zijn ook te vinden op Tholen, in Zeeuws-Vlaanderen en op Schouwen-Duiveland. Bovendien is nog niet vaak grootschalig gravend onderzoek verricht naar mottes in Domburg.

De 'ensemblewaarde' krijgt een gemiddelde score toegekend (2 punten). Vergelijkbare vindplaatsen uit dezelfde periode zijn in de regio nog aanwezig in de bodem, maar deze zijn nog niet volledig onderzocht en exact bepaald of gewaardeerd. Dat maakt dat de mogelijkheden tot intersite-analyse beperkt zijn. De historische-geografische gaafheid van het afgedekt laatmiddeleeuwse cultuurlandschap en de aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten zorgen ervoor dat enkel op basis van landschappelijke context een gemiddelde waardering aan de 'ensemblewaarde' kan worden toegekend (2 punten). Het criterium 'representativiteit' is van belang wanneer duurzaam behoud van de vindplaats kan gerealiseerd worden en de eerste drie criteria laag scoren. Het criterium 'representativiteit' is hier niet van toepassing omdat op inhoudelijke kwaliteit hoog gescoord wordt.

7 Conclusie en Advies

In opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte heeft Artefact in november 2014 een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 1) uitgevoerd binnen plangebied Land van Vliedduin te Domburg, gelegen in de gemeente Veere. Naar aanleiding van de bijzondere resultaten van dit onderzoek en het, om die reden, hertekende inrichtingsplan werd in oktober 2015 een Aanvullend Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (fase 2) uitgevoerd.

Tijdens het onderzoek zijn op twee niveaus sporen aangetroffen. Het oudste spoor is aangetroffen in de top van het Hollandveen. Het betreft een greppel die enkel op basis van stratigrafie gedateerd kan worden tussen de IJzertijd en Romeinse tijd. Het tweede niveau waarop sporen werden aangetroffen is de top van het Laagpakket van Walcheren. Tijdens de eerste fase van het proefsleuvenonderzoek is een gracht met op het binnenterrein een bakstenen fundering vastgesteld. Deze kunnen worden toegeschreven tot een 13^e eeuwse motte. Net ten noorden van deze gracht zijn enkele kuilen en mogelijk een veldoven vastgesteld. Iets meer ten noorden van deze motte zijn tijdens een tweede fase van het proefsleuvenonderzoek nog meer sporen vastgesteld die dateren uit de Late Middeleeuwen. Tijdens dit onderzoek is een tweede bakstenen fundering aangetroffen waarbij hetzelfde bouw materiaal is gebruikt als de fundering op het binnenterrein van de motte. Echter op basis van het huidige onderzoek kan niet met zekerheid worden gesteld dat beide uit dezelfde fase dateren. Het is mogelijk dat het om hergebruik gaat. Echter zijn in de cultuurlaag en moesbedden grote hoeveelheden verbrande klei en 11^e – vroeg 14^e-eeuws aardewerk aangetroffen. Dit wijst op de aanwezigheid van houtbouw die wel tot dezelfde fase, of ouder, als de 13^e-eeuwse motte kan worden toegeschreven. Echter duidelijke sporen van deze houtbouw ontbreken nog. Verder onderzoek dient ook meer inzicht te geven in de relatie tussen de houtbouw en deze 13^e-eeuwse motte. Verder zijn enkele greppels vastgesteld die dateren tussen de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

De aangetroffen laatmiddeleeuwse sporen in de werkputten 1 tot en met 6 zijn als behoudenswaardig gewaardeerd. Het gaat dan meer bepaald om de motte in de werkputten 1, 3 en 4 (S2 tem 9), de omgrachting rondom deze motte in de werkputten 1, 3 en 4 (S20, S26, S27, S43 en S44) alsook de laatmiddeleeuwse bewoningssporen en landbewerking ten noorden en ten westen van werkput 1 in de werkputten 2, 3, 5 en 6 (S11 tem S16, S28 tem S33, S49 tem S84).

In het zuidelijke deel van het plangebied, ten zuiden van de motte in werkput 4, werden geen behoudenswaardige archeologische vindplaatsen aangetroffen en werd in overleg met de bevoegde overheid bepaald dat de dubbelbestemming archeologie kan worden verwijderd.

Een waardering volgens de toetsingscriteria uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.3) laat toe de vindplaatsen in het noordelijke deel van het plangebied als behoudenswaardig te definiëren. Naar aanleiding hiervan wordt geadviseerd om in het volledige noordelijke deel van het plangebied in het nieuwe bestemmingsplan een dubbelbestemming waarde archeologie op te nemen met een oppervlaktevrijstellingsgrens van 30 vierkante meter ter hoogte van het park, 5 vierkante meter ter hoogte van de noordelijke bouw kavels en 0 vierkante meter ter hoogte van de toenmalige motteheuvel. Daarbij wordt geadviseerd om geen bodemingrepen dieper dan 0,30 meter beneden maaiveld uit te voeren. Dit kan bijvoorbeeld door planaanpassing door middel van ophoging van het maaiveld. Indien toch bodemingrepen plaats vinden die dieper reiken dan 0,30 meter beneden maaiveld wordt archeologisch vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving noodzakelijk geacht.

Bronnen

Archief stad Veere, inv.nr. 5002, folio 227

Archeologisch onderzoek van de site The Loop te Gent: <http://www.archeotheloop.be/>

Besteman, J.C., J.M. Bos & H.A. Heidinga, 1990, *Medieval Archaeology in the Netherlands*, Assen.

Besuijen, G.P.A., 2014. Domburg – Land van Vliedduin. Gemeente Veere. Archeologisch Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen, ArteFact! Rapport 95, Kamperland.

Bos, K. en B. Oele, 1986. *Vliedbergen. Tekens van tijd in het Zeeuwse landschap*, Middelburg.

Coppens, E. & J. E. M Wattenberghe, 2014. Programma van Eisen Domburg Land van Vliedduin. Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven. Definitieve versie 18 november 2014, Kamperland.

Dekker, C., 1971. *Zuid-Beveland. De historische geografie en de instellingen van een Zeeuws eiland in de middeleeuwen*, Assen.

Doesburg, J. van, F. van Kregten & C. van Rooijen, 2006, *Waarom op Beveland vroeger de weilanden ongelijk lagen. Waardstellend archeologisch onderzoek (2004 / 2005) naar een vliedberg in 's Heer – Arendskerke, provincie Zeeland, Amersfoort.*

Heeringen, van, R.M., A.G. Jong, M.J.G.Th. Montforts, A.W.P.M. Penders & C.A.M. van Rooijen, 2007, *Monumenten van aarde. Beeldcatalogus van de Zeeuwse bergjes, Koudekerke.*

Hoek, C., 1968, *Oudheidkundig bodemonderzoek rond de Nieuwe Maas*, in: *Rotterdam Papers. A contribution to medieval archaeology*, Rotterdam.

Hoek, C., 1972. *De ontwikkeling gedurende de dertiende eeuw van het verdedigbare bakstenen huis in het Maasmondgebied*, Holland 4, 226, 231.

Hoek, C., 1981, *Moated sites in the county of Holland*, BAR International Series 121, Oxford.

Janse, H., 1997. *Bouwkundige termen. Verklarend woordenboek van de westerse architectuur- en bouwhistorie*, Nijmegen.

Janssen, H.L., 1990. *The archaeology of the medieval castle in the Netherlands. Results and prospects for future research.* In: Besteman, J.C., J.M. Bos & H.A. Heidinga, *Medieval Archaeology in the Netherlands*, Assen.

Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.3, 2014. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Man, J.C., de, 1888. *Vluchtbergen in Walcheren, waarvan in 1887 nog overblijfselen waren te vinden*, in: *Archief, Vroegere en latere mededelingen voornamelijk in betrekking tot Zeeland*, 4^e deel, 3^e stuk, Archief Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, Middelburg, 427-591.

Meijlink, B. 2015. Nota van aanvulling op het Programma van Eisen Domburg Land van Vliedduin, Middelburg.

Mostert, I., 2011. Werven en voorhoven. Een multidisciplinair onderzoek naar de mottekastelen op Walcheren, Amsterdam.

Oele, B, 1988. De Opgraving in de Steenhoek.

Trimpe Burger, J.A., 1958. Onderzoekingen in vluchtbergen, Zeeland, in: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (BROB), jaargang 8 (1957-1958), Amersfoort, 114-157.

Verklarende Woordenlijst

Afkortingen

AB	Archeologische Begeleiding
AD	Anno Domini; na Christus
AMK	Archeologische Monumentenkaart
ARCHIS	ARChologisch Informatie Systeem Archis 2
BP	before present (voor heden); C14 jaren; het nulpunt 'heden' is hierbij volgens internationale afspraak gesteld op 1950 (n.Chr.); de werkelijke kalender- of zonnejaren (gekalibreerde C14-jaren) zijn weergegeven in jaren v.Chr. en n.Chr.
BC	before Christ; voor Chr.
C14	koolstof 14, isotoop van het normale koolstof 12; radioactief element dat voor dateringsmethoden gebruikt wordt.
IKAW	Indicatieve Kaart Archeologische Waarden
IVOb	Inventariserend Veldonderzoek door middel van boringen
IvOp	Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
NAP	Nieuw Amsterdams Peil
ROB	Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
RGD	Rijks Geologische Dienst (tegenwoordig onderdeel van TNO-NITG Bodem)
SCEZ	Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland
StiBoKa	Stichting Bodem Kartering (tegenwoordig onderdeel van Alterra Wageningen)

Woordenlijst

Antropogeen	door menselijk handelen
ARCHIS	het geautomatiseerde Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland. Dit bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen, daterend van de Prehistorie tot de Nieuwe Tijd.

AMK	Een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland dat door de RCE in samenwerking met de desbetreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit ARCHIS. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de RCE gehanteerde criteria (kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde).
Erosie	verzamelnaam voor processen die het aardoppervlak aantasten en los materiaal afvoeren. Dit vindt voornamelijk plaats door wind, ijs en stromend water
Gracht	gegraven doorlopende hindernis rond een vestingwerk; in laag terrein doorgaans breed, ondiep en met water gevuld; in hoog terrein als regel vrij smal, diep en droog
Geul	rivier- of kreekbedding
Holoceen	geologisch tijdvak, vroeger Alluvium genoemd, binnen het Quartair, van ongeveer 10.000 jaar geleden tot nu, met daarin o.a. het Mesolithicum, Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd, de Romeinse tijd en de historische tijd.
IKAW	de zogenaamde archeologische verwachtingskaart. Deze geeft een gebiedsindeling in drie categorieën weer op basis van de verwachting van archeologische vondsten (gebieden met een lage, midden, dan wel hoge – archeologische verwachting). De kaart is voornamelijk gebaseerd op het bodemtype.
In situ	bewaard gebleven op de oorspronkelijke plaats. Dit met name met betrekking tot onverstoorde archeologische sporen en vondsten
Kwartair	geologische periode van 2 miljoen jaar geleden tot nu, de tijd van het menselijk leven op aarde, omvattend het Pleistoceen en het Holoceen.
Moernering	veenafraving, hoofdzakelijk ten behoeve van zoutwinning en de winning van brandstof (turf)
OM-nummer	Het landelijk registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem.
Pleistoceen	geologisch tijdvak binnen het Quartair, van ongeveer 2 miljoen jaar geleden tot 10.000 jaar geleden, met daarin o.a. de eerste mensensoorten en het Paleolithicum (oude steentijd).
Prehistorie	dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.

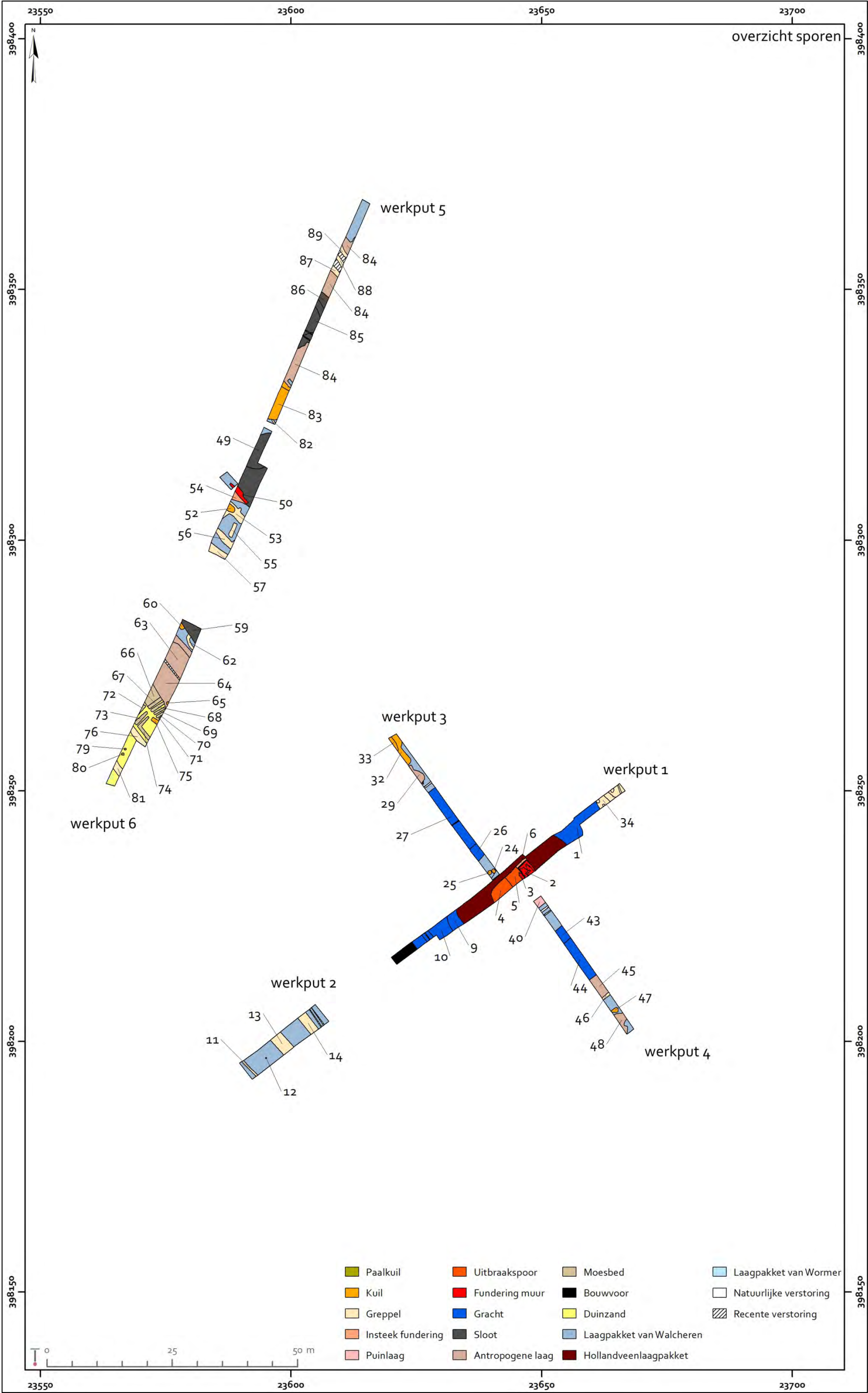
Regressiefase	periode waarin de zee-invloed afneemt (als gevolg van een daling van de zeespiegel of als gevolg van sluiting van strandwallencomplex) na een transgressiefase
Sediment	afzetting gevormd door bezinksel of neerslag
Site	een plaats waar in het verleden menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden.
Tertiair	geologische periode van 65-2 miljoen jaar geleden, waarin zich de belangrijkste ontwikkelingen van de zoogdieren voordeden.
Transgressiefase	fase waarin de invloed van de zee zich in het binnenland uitbreidt (als gevolg van stijging van de zeespiegel of als gevolg van erosie van het strandwallencomplex)
Vindplaats	Een ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt (monument, type monument, aard archeologische waarde, archeologische indicatie).
Vondst	Alle soorten mobilia: roerende of roerend geraakte onderdelen van onroerende goederen afkomstig van archeologisch veldwerk of uit bestaande collecties.
Wal	Dijkvormige aarden ophoging rond een verdedigingswerk, voorzien van een borstwering
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte) ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

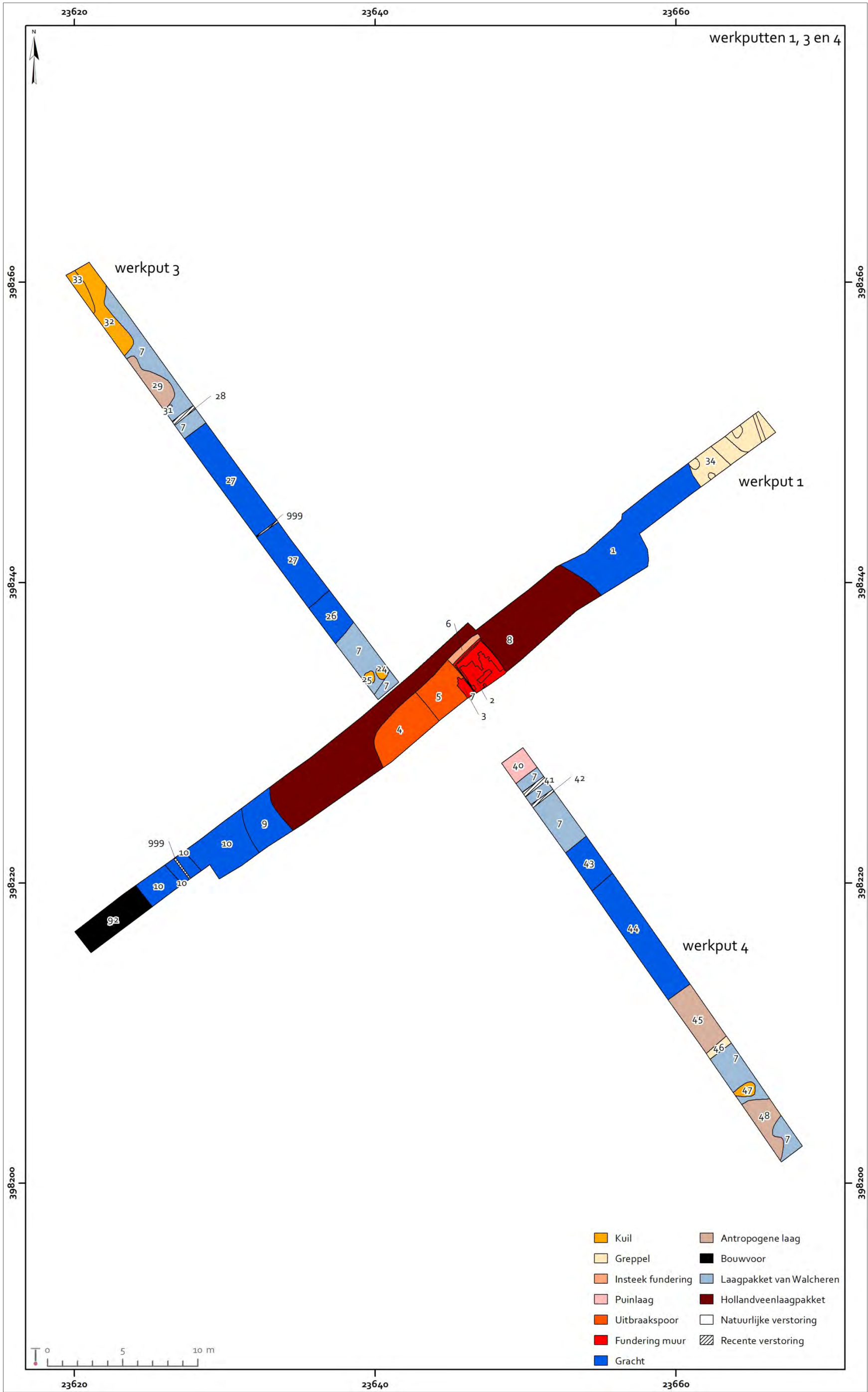
Tijdstabel

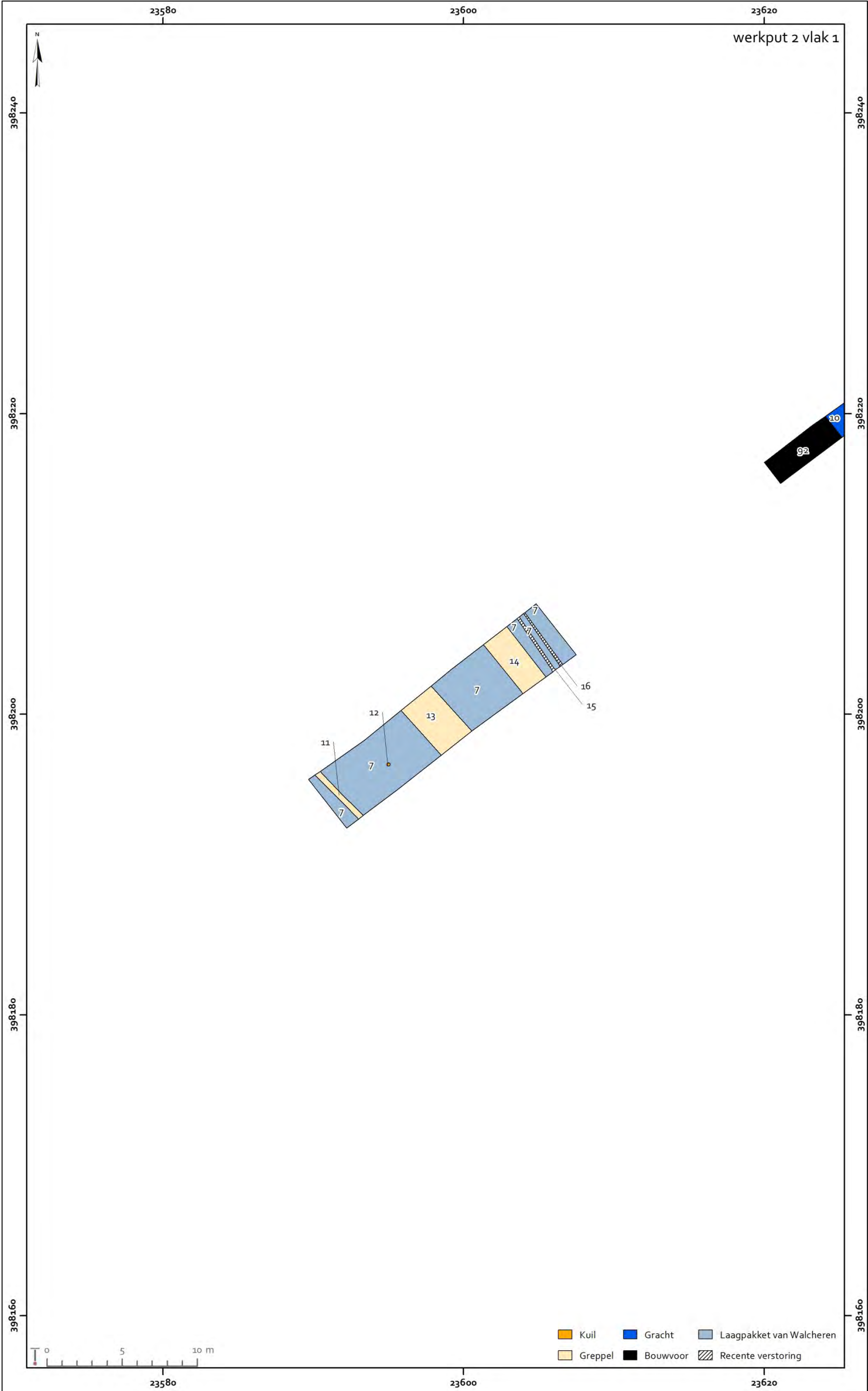
Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren voor heden	Geologische perioden		Pollen zones	Archeologische perioden		
-1950	0	Laat	Subatlanticum	Vb2	Moderne tijd		
-1500	500				Middeleeuwen	Laat	
-1000	1000			Vroeg			
-500	1500			Vb1	Romeinse tijd		
0	2000						
-500	2500			Va	IJzertijd	Laat	
-1000	3000					Midden	
-1500	3500			Vroeg			
-2000	4000			Midden	IVb	Bronstijd	Laat
-2500	4500						Midden
-3000	5000	Vroeg					
-3500	5500	IVa	Neolithicum				Laat
-4000	6000						Midden
-4500	6500				Vroeg		
-5000	7000				Atlanticum	Mesolithicum	Laat
-5500	7500						Midden
-6000	8000	Vroeg					
-6500	8500	II	Vroeg				
-7000	9000						
-7500	9500	Vroeg	Boreaal	I	Laat-Paleolithicum		
-8000	10000						
-8500	10500						
-9000	11000	Pleistoceen	Laat-Glaciaal	LW III	Laat-Paleolithicum		
-9500	11500					LW II	
-10000	12000						LW I

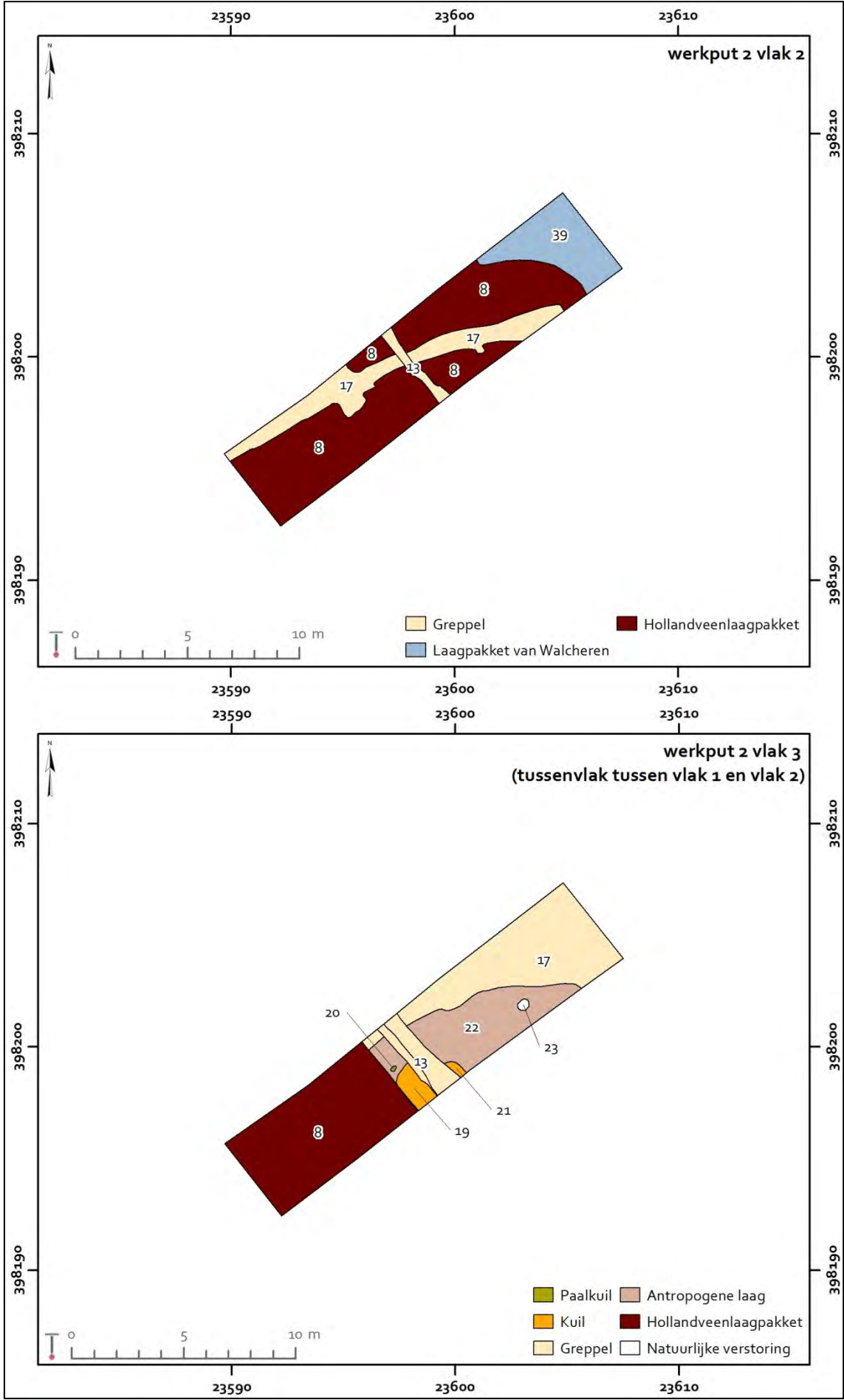
Tijdstabel Holocene. Bron: Deeben et al. 2005.

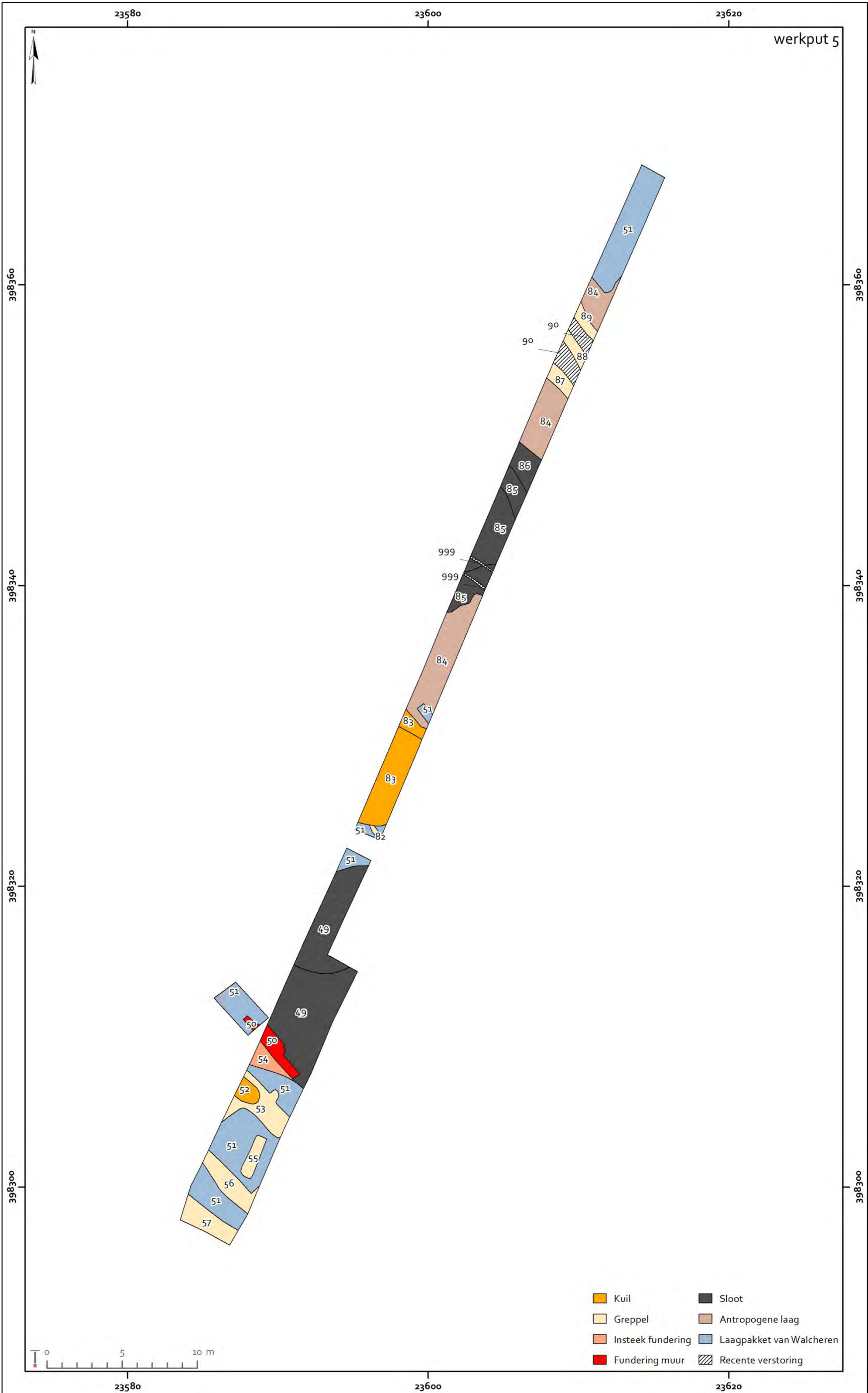
Bijlage 1 Gedigitaliseerde vlaktekeningen

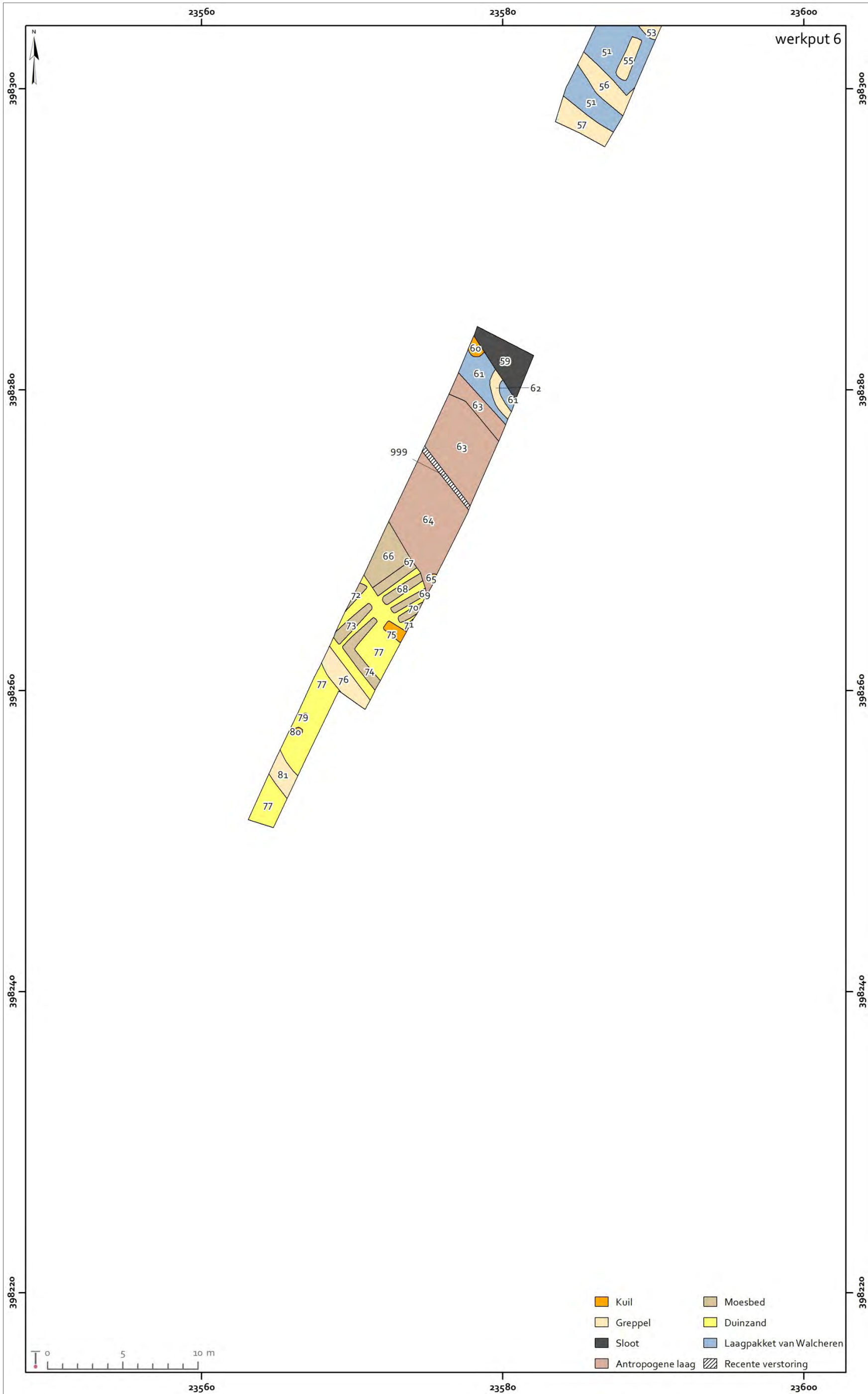

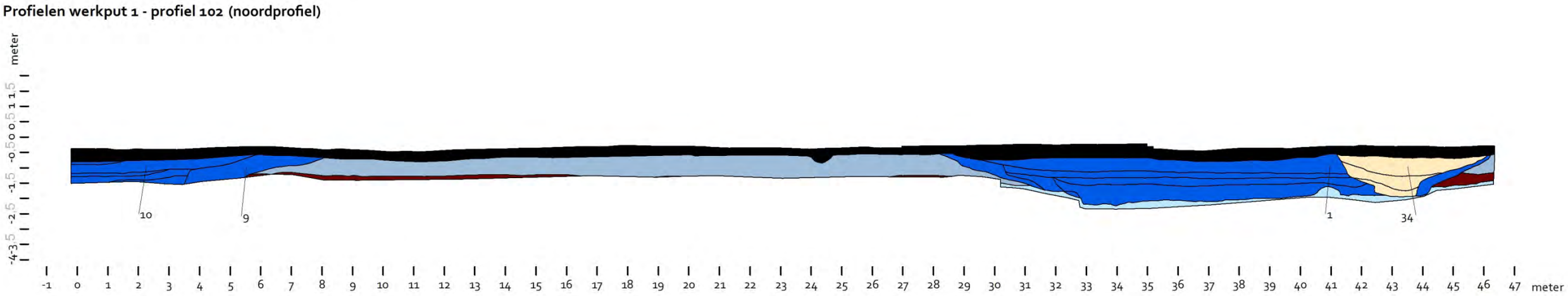

Bijlage 2 Gedigitaliseerde profieltekeningen

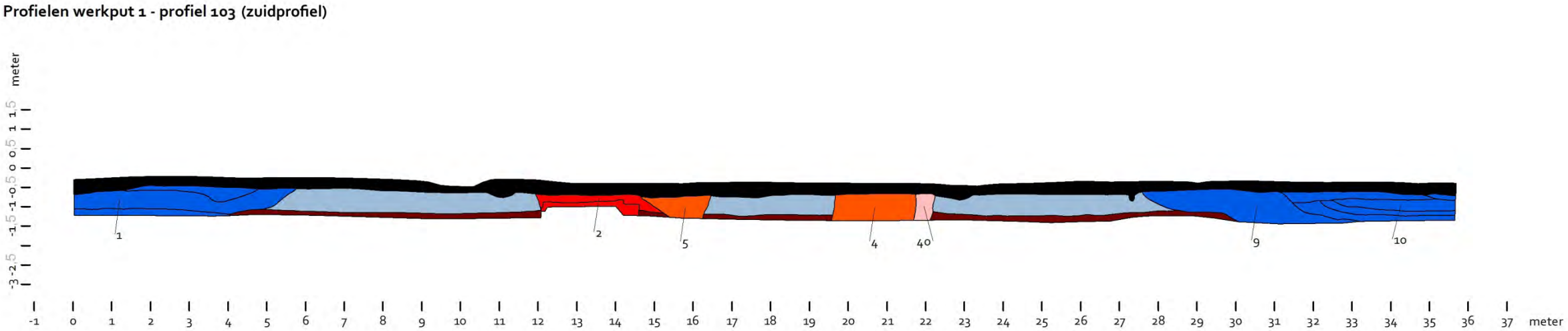
Profielen werkput 1 - profiel 101 (westprofiel)

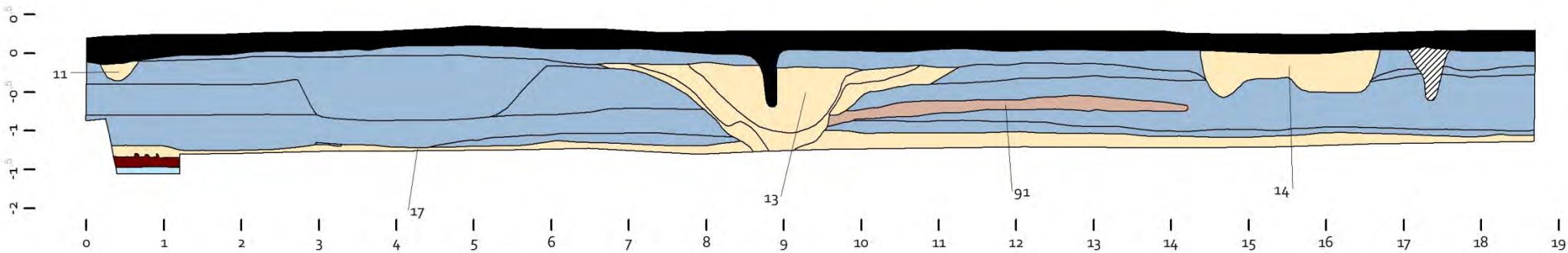
Profielen werkput 1 - profiel 102 (noordprofiel)

Profielen werkput 1 - profiel 103 (zuidprofiel)

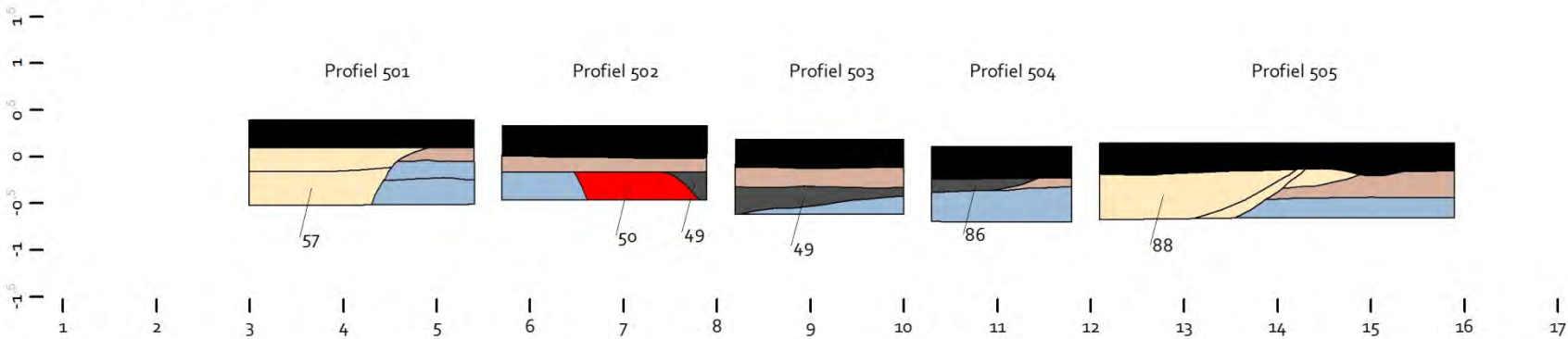
Profielen werkput 2 - profiel 201

Profielen werkput 2 - profiel 202

Profielen werkput 5

Profielen werkput 6

Bijlage 3 Gedigitaliseerde velddata

3.1 Sporenlijst fase 1

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
1	1	1	1	gracht	klei	matig zandig			grijs	puinbrok 2, kalkmortel 2	
1			2		klei	sterk weinig	donker		bruin	puinbrok 1	sterk weinig
1			3		klei	sterk zandig	donker		grijs	puinbrok2	
1			4		klei	zwak zandig	donker	grijs	bruin		
1			5		klei	sterk siltig			grijs		
1			6		klei	sterk siltig	donker	zwart	grijs		
1			7		veen				bruin		
4	1	1	1	uitbraakspoor	zand	zwak siltig			grijs	puinbrokken	uitbraak
5	1	1	1	zand: demping uitbraak?	zand	zwak siltig	donker		grijs		vulling bouwkuil voor spoor2 of egalisatie na slechting
6	1	1	1	insteek fundering	klei	matig siltig		grijs	blauw	puinbrok1	insteek spoor 2
7	1	1	1	laagpakket van Walcheren	veen		donker		bruin		veraard, Hollandveen laagpakket
8	1	1	1	Hollandveenlaagpakket	klei	zwak siltig			grijs	ijzerconcreties, oxidatie, reductie	laagpakket van Walcheren
9	1	1	1	omgevallen, gesloopte muur	klei	sterk zandig				puin3	puinlaag, kalkmortel, omgevallen muur, kloostermoppen in tras

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
10	1	1	1	gracht	klei	matig zandig			grijs	puinbrok 2, kalkmortel 2	
10			2		klei	sterk venig	donker		bruin	puinbrok 1	
10			3		klei	zwak siltig	donker	grijs	blauw	beetje riet	geleidelijke overgang tss 2 en 3, matig slap
10			4		klei	matig zandig	donker	grijs	blauw		brokkelige structuur
10			5		klei	matig zandig	donker		grijs	puinbrok 2	
11	2	1	1		klei	matig zandig	licht		bruin		
12	2	1	1		klei	matig siltig	donker		bruin	puinspikkels	stevig
13	2	1	1	greppeltje	klei	matig siltig		grijs	bruin	houtschool 1, dierlijk bot spikkels 1	
13			2		klei	matig siltig	licht	grijs	bruin	houtschool 1, ijzer 1	
13			3		klei	zwak siltig	donker	grijs	grijs	dierlijk botspikkels 1, ijzer 1, houtschool 1	
14	2	1	1	kuil	zand	matig kleiig		rood	bruin		
15	2	1	1	greppel	klei	zwak zandig	licht		bruin		
16	2	1	1	drain	klei	zwak zandig	licht		bruin		
17	2	1	1	greppel	klei	sterk siltig		grijs	blauw		met veenplaggen, ontwateringsgeul
18	2	1	1	laagpakket van Wormer	klei	sterk siltig	licht	grijs	blauw		laagpakket van Wormer, riet in top, slap
19	2	1	1	kuil	klei						natuurlijk
20	2	1	1	paalkuil	klei						lens -2cm
21	2	1	1	kuil	klei						natuurlijk

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
22	2	1	1	cultuurlaag	klei						natuurlijk
23	2	1	1	natuurlijk	klei						natuurlijk
24	3	1	1	kuil	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 2, houtschool 1, dierlijk bot 1	
25	3	1	1	kuil	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 2, houtschool 1, dierlijk bot 1	
26	3	1	1	gracht	klei	zwak zandig	donker	grijs	bruin	baksteen 3, mortel 3 (tras), houtschool 2, ijzerconcreties 1	
27	3	1	1	gracht	klei	zwak zandig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 2, mortel 2 (tras), houtschool 2, ijzer 2, glas 1, keramiek 2	
28	3	1	1	drain	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenspikkels 1, houtschoolspikkels 1	drain?
29	3	1	1	antropogene laag	zand			grijs	bruin	baksteenspikkels 1, houtschoolspikkels 1, ijzer 1	antropogene ophooglaag
30	3	1	1	natuurlijk	veen		donker	zwart	bruin		
31	3	1	1	natuurlijk	veen		donker	zwart	bruin		
32	3	1	1	vlek	klei	matig zandig			zwart	baksteenbrok 1	
33	3	1	1		klei	matig siltig			grijs	baksteenbrok 3,	verbrande bakstenen
34	1	1	1		klei	zwak siltig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 1, mortel 1, houtschool 1	stevig

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
34			2	puinkuil veldoven?	klei	matig siltig		grijs	bruin	puinbrok 1	matig humeus, stevig, gevlekt
34			3	kuil	klei	sterk siltig			zwart		sterk humeus
35	1	1	1	kuil	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	houtschool 1, ijzer 1	
36	1	1	1	greppel	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 1, mortel 1, houtschool 1, ijzer 1	gevekt
37	1	1	1	kuil	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	houtschool 1, baksteenbrok 1, mortel 1	gevekt
38	1	1	1	drain	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenspikkel 1, houtschool 1	drain?
39	2	2	1	natuurlijke laag	klei	matig siltig		grijs	blauw		humeuze bandjes, natuurlijke laag, depressie
40	4	1	1	puinlaag	klei	zwak zandig		grijs	bruin	baksteen 3, tra 2, houtschool 1	puinlaag, gevlekt
41	4	1	1	greppel (ploegspoor of drain)	klei	zwak zandig		grijs	bruin	baksteenbrok 2, dierlijk bot 1, ijzer 2	ploegspoor of drain, gevlekt
42	4	1	1	greppel (ploegspoor of drain)	klei	zwak zandig		grijs	bruin	baksteenbrok 2, dierlijk bot 1, ijzer 2	ploegspoor of drain, gevlekt
43	4	1	1	gracht	klei	matig zandig		grijs	bruin	baksteenbrok 3, mortel 3, houtschool 2, ijzer 1	
44	4	1	1	gracht	klei	matig zandig	donker	grijs	bruin	baksteenbrok 2, mortel 2, houtschool 2, ijzer 1, keramiek 2	

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
45	4	1	1	antropogene laag	klei	matig siltig		bruin	grijs	baksteenspikkel 1, mortel 1, houtskool 1, ijzer 2	antropogeen, gevlekt
46	4	1	1	greppel	klei	zwak zandig	donker	bruin	grijs	houtskool 1, ijzer 1	gevekt
47	4	1	1	insteek	klei	zwak zandig	donker	grijs	bruin	baksteenspikkels 1, houtskool 1, ijzer 1	
48	4	1	1	kuil	klei	zwak zandig	donker	grijs	bruin	dierlijk bot 1, keramiek 1, houtskool 1; ijzer 1, baksteenspikkels 1	antropogeen
49	1	1	1	antropogene laag	klei	matig siltig		grijs	blauw		insteek S ₄ , bovenin gevlekt
999	0	0	1	recente verstoring							

3.2 Vondstenlijst fase 1

Vondst	Put	Vlak	Vak	Profiel	Spoor	Vulling	Materiaal	Vondstomstandigheden	Datum	Opmerkingen
1	1	1	1		1	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	24-11-2014	
2	1	1	1		1	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg put	24-11-2014	
3	2	1			13	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	24-11-2014	
4	2	1			8	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	24-11-2014	tss S ₁₁ en S ₁₃
5	1	1			2	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Afwerken	24-11-2014	
6	1	1			9	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Afwerken	24-11-2014	
7	2	1			11	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Afwerken	25-11-2014	

Vondst	Put	Vlak	Vak	Profiel	Spoor	Vulling	Materiaal	Vondstomstandigheden	Datum	Opmerkingen
8	2	2			17	1	Botanisch monster	Afwerken	25-11-2014	
9	2	1			13	1	Keramiek - Aardewerk	Couperen	25-11-2014	
10	2	1			13	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Couperen	25-11-2014	
11	2	1			13	1	Dierlijk bot	Couperen	25-11-2014	
12	2	1			13	1	Houtskool	Couperen	25-11-2014	
13	2	1			13	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Couperen	25-11-2014	onderin greppel
14	2	1			13	1	Houtskool	Couperen	25-11-2014	onderin greppel
15	2	3			19	1	Dierlijk bot	Aanleg put	25-11-2014	
16	2			201			Pollenmonster	Aanleg profiel	25-11-2014	
17	2			202			Pollenmonster	Aanleg profiel	25-11-2014	
18	3	1			27	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	25-11-2014	
19	3	1			25	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	25-11-2014	
20	3	1			29	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	25-11-2014	
21	3	1			32	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg put	25-11-2014	
22	1	1			8	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	25-11-2014	zuidelijke uitbreiding
23	2	1			14	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Couperen	25-11-2014	
24	2	1			14	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Couperen	25-11-2014	
25	2	1			14	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Couperen	25-11-2014	
26	4	1			44	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	26-11-2014	
27	4	1			45	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	26-11-2014	
28	4	1			46	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg put	26-11-2014	
29	4	1			8	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	26-11-2014	

Vondst	Put	Vlak	Vak	Profiel	Spoor	Vulling	Materiaal	Vondstomstandigheden	Datum	Opmerkingen
30	4	1			8	1	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg put	26-11-2014	
31	4	1			47	1	Metaal	Aanleg put	26-11-2014	
32	4	1			48	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg put	26-11-2014	
33	1			102	1	5	Keramiek - Aardewerk	Aanleg profiel	26-11-2014	
34	1			102	1	5	Natuursteen	Aanleg profiel	26-11-2014	
35	1			102	1	5	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg profiel	26-11-2014	
36	1			102	1	6	Keramiek - Bouwkeramiek	Aanleg profiel	26-11-2014	
37	1			102	1	6	Dierlijk bot	Aanleg profiel	26-11-2014	
38	1			102	1	1	Keramiek - Aardewerk	Aanleg profiel	26-11-2014	
39	1			102	1	5	Botanisch monster	Aanleg profiel	26-11-2014	
40	1			102	1	6	Botanisch monster	Aanleg profiel	26-11-2014	
41	1			102	1	5	Pollenmonster	Aanleg profiel	26-11-2014	
42	1			102	34	3	Botanisch monster	Aanleg profiel	26-11-2014	

3.3 Sporenlijst grondsporen fase 2

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
49			1	Sloot	Zand, kleiig	Sterk humeus	Donker	Grijs	Bruin	aardewerk, hutteleem, baksteenspikkels	
50			2	Insteek	Zand, kleiig			Bruin	Grijs	weinig puinbrokken, weinig houtskoolspikkels	
51			1	Antrop. laag	Zand, kleiig	Matig humeus	Donker	Geel	Grijs		

Spoor	Put	Vlak	Vulling	Hoofdtype	Matrix	Bijmenging	Tint	Bijkleur	Hoofdkleur	Insluitsels	Toelichting
51			2	Puin	Zand, kleiig	Zwak humeus	Licht		Grijs		
52			1	Puin	Zand, kleiig	Zwak humeus	Licht		Grijs	Veel puin	Middeleeuws puin
53			1	Greppel	Zand, kleiig	Zwak humeus	Licht		Grijs		
54			1	Lp walcheren	Klei, sterk siltig		Licht		Grijs		
55			1	Greppel	Zand, zwak siltig		Licht		Bruin		
56			1	Greppel	Zand, zwak siltig						Zie S55
57			1	Greppel	Zand, kleiig			Grijs	Geel	spoor van puinbrokken, spoor van houtskoolspikkels	
57			2	Greppel	Zand, kleiig		Donker	Grijs	Bruin	weinig puinbrokken, weinig houtskoolspikkels	
58			1	Menglaag	Zand, kleiig		Donker	Grijs	Bruin	weinig puinbrokken, weinig houtskoolspikkels	
59			1	Sloot	Zand, kleiig		Donker	Grijs	Bruin		
60			1	Kuil	Zand, kleiig		Licht		Bruin	Hutteleem	
61			1	Laag	Klei, sterk siltig		Licht	Blauw	Grijs		
62			1	Greppel	Zand, zwak siltig				Bruin	Hutteleem	
63			1	Greppel of moesbed	Zand, zwak siltig				Bruin	veel hutteleem, aarderwerkfragmenten, houtskoolspikkels	